

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Franciškanska ul. 6/I. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna šte. 1-50 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ imas članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 2-50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Po našem prvem tečaju.

Tečaj, ki ga je priredilo poverjeništvo kot svoj prvi samoizobraževalni tečaj, je uspel. Uspel je, kar se tiče njegovega organiziranja, uspel je, kar se tiče obdelave snovi.

Dasi se tak tečaj bolje obnese, ako se vrši s potrebno klavzuro, tako, da se udeleženci zberejo v kraju, kjer so ves čas sami med seboj, vendar je bilo razporeženje med učiteljskim tečajem dni dobro, vzlic utrudljivemu poteku vsega razpravljanja in vzlic neudobnostim, ki so bile združene s tečajem.

Posebno važno pa je, da smo videli na tečaju zastopnike z vseh strani slovenske domovine, da so bila zastopana vsa društva — z nečastno izjemo treh edinih. Učiteljsko se je torej disciplinirano odzvalo klicu poverjenosti, ki je smatralo stik z vsem svojim članstvom. Tudi to je razveseljivo dejstvo, ako čutim z vso silo potrebo, da smo strnjena, enotna gnota ne le organizacijsko, ampak tudi miselno v vseh vprašanjih, ki zadevajo vsaj naš stan in šolo.

Svoj poseben pomen pa je dobil tečaj s tem, da so se obravnavala na njem aktualna vprašanja, ki so skupna vsemu slovenskemu učiteljskemu. Vprašanja vzgoje, šole in vsega našega dela med ljudstvom, so naša vprašanja. Naša dolžnost je, da se o njih vsaj v glavnem, v bistvenem zedinimo. Edino tečaj, pri katerem prisostvuje in sodeluje učiteljsko od Prekmurja do Notranjske, od Mežiške doline do Gorjancev, nam more ustvariti skupne, občeveljavne vidike.

Izmenjava misli iz oči v oči, primerjanje dejstev razmer, pretehtanje potreb šole in naroda, le taka živa metoda more dozoreti jasne pravce, nam more podati trdno orientacijo.

Če bi tudi imeli široko, moderno splošno in pedagoško ter metodično slovenstvo, če bi bile naše zasebne in okrajne knjižnice polne lepih del iz panog, ki so združene z vsem našim dnevnim delom, vendar ostane najboljši način, da se najdemo vsi na eni črti, ta, da pridemo skupaj, da se razgovorimo, če treba, tudi trčimo skupaj in izbojujemo izkristalizirano trdnost, enotnejši nazor. Ta namen imajo naši tečaji in zato — upamo — se bodo vzdržali radi udeleževanja učiteljskega v javnosti, dokler bo v nas le iskra idealističnega stremjenja, da živimo z narodom in mu pomagamo navzgor po svojih močeh.

Prvi poskus, ki smo ga napravili, je mnogo več kot organizacijsko-tehnično vprašanje, je duhovna revija naših vrst, pregled našega umskega življenja, našega napredka, naših stremenj in praktičnega dela. Kakor je bil tečaj nepopoln, in se je izgubljal mestoma na stranska pota, je vendar večina udeležencev prišla do zavesti njegovega pravega pomena za razvoj stanu, za poglobljeno vsega našega vzgojnega in šolskega dela. Ves potek tečaja je izpričal, kako je potrebno, da se učiteljsko

vsaj vsako leto sestane z vseh strani naše zemlje, da premeri pot za seboj in se ozre naprej, v prihodnost.

Na tečaju se je najprej obravnavala potreba samoizobražbe učiteljskega. To je dokaz, da čutimo vrzeli, nepopolnost svojega znanja že v strokovnem oziru, posebno pa še v našem splošnem pogledu na svet in življenje. Dasi smo v osredju Evrope, vendar prihajajo le polagoma do nas nove pridobitve v vzgojnem in šolskem področju. A tudi to ni dovolj široko, ker se seznanjamo z naprednimi idejami le redki poedinci. Če jih pa skušajo udeležiti, nalete na ovire in na odpor. Često je učiteljsko samo najbolj nazadnjaško, ker je trdno prepričano, da je stara pot, ki jo hodi, edino prava in edino zveljavna.

Ako pa je tečaj pričal, da ne gremo vstric s šolskimi reformatorji naprednejših dežel, je obenem dokazoval, da moramo kot autodidakti poglobiti svoje splošno znanje. Naš poklic ni poklic obrtnika, ki mora biti kos svojemu delu. Poleg svoje strokovne sposobnosti moramo imeti že kot učitelji dovolj široko obzorje. To že radi duš, ki so nam izročene, veliko bolj pa še radi našega stališča sredi ljudstva. Učiteljski poklic ni dinarski. Kdor nima zavesti, da je višji poklic, ne bo nikdar pomenjal v ljudstvu to, kar bi moral. Ne bo njegov duševni voditelj, ampak ostane igrača v vetru, človek, ki hodi daleč za časom. Izobrazba, ki so nam jo uradno dali, je nedostatna v strokovnem in še veliko bolj v splošnem pogledu. Proti temu stanju se moramo boriti z vso silo tako poedinci, kot organizacija. Poznati moramo svoje nedostatke in jih odpraviti. Če nismo na višku, moramo s pridnostjo in z žilavostjo premagati to stanje ter se spopolniti.

Učiteljsko mora poznati pojave v družbi, si mora znati raztolmačiti dejstva, ki imajo svoje vzroke, mora videti odnose najrazličnejšega družabnega človeškega snovanja. Če jih hoče poznati, se mora poglobiti vanje, mora jih preučevati. Ne potrebujemo znanstvenikov, specializiranih po neštetihih vejah današnje vede. Moramo pa stati v ljudstvu kot ljudje, ki imajo jasno vizijo življenja in njegovih problemov. Zato moramo doseči družboslovno spoznanje. Doseči ga moramo sami, ker ga nam nihče ne bo dal. Prav tu ima organizacija veliko nalogo in bo morala z močno voljo in z neizprosno, ki jo terjajo koristi stanu, razviti sistematično delo po krožkih, da se dvignejo vsi duševni zakladi stanu. Naši najboljši duhovi naj se široko razmahnejo, tok pa naj vodi organizacija.

Udeleženci tečaja so si bili v svesti te potrebe. Zato bodo v svojih družinskih silici misli, ne morda, ker hoče to organizacija, ampak radi svojega globljega prepričanja. Uverjenje, kako je to delo važno in v interesu vsega stanu, jim bo dalo moč in vztrajnost, vodila jih bo vera v dobro.

Poleg razpravljanja o samoizobražbi stanu se je na tečaju govorilo o vzgoji. Naš materialistični čas je vzgojo zavrgel in jo nadomestil s poukom. Pokopal je vzgojo kot vedo, pokopal je pomen biologije, psihologije, fiziologije za vzgojo, zamenjal je

vzgojeslovje z ukoslovjem. Prezrl je važnost vzgajanja v prvi mladosti otroka, postavil je načelo, da je znanje vse. Razvil je šolstvo ter uvedel nesmiselnosti v pouku prav radi zametanja vzgojstva. Izločil je prirodno vzgajanje, ki ga more vršiti edino le mati. Namesto da bi širil spoznanje vzgojnih načel, je še pouk izmalilil tako, da je postal marsikje sam sebi namen. Naš čas je izgubil iz oči dalekosežnost pomena pravne vzgoje. Izgubil je iz oči kolektivistično vzgojenega človeka, etičnega človeka, zato pa je rodil sebičnega, poželjivega, upornega, brezsrčnega zajedavca, ki hoče živeti od tujega dela. Celou pouku samemu je vzel njegov pravi smisel, smisel praktičnosti.

Vseh teh dejstev se naš stan premalo zaveda. Zato preveč poučuje in ne žanje onega, kar bi sam želel. Razočarano in malodušno stoji učiteljsko pogosto nad lastnim delom in ne razume, da ni samo krivo vseh svojih neuspehov. Gotovo je, da šola, ki ni praktična, ne more imeti one zaslonbe v ljudstvu kot bi jo lahko imela. Toda o vsem tem mora biti na jasnem najprej stan sam, učiteljsko. Dobro mora ločevati pojma vzgoje in pouka in propagirati načela pravne vzgoje, nje bistvo in nje pomen.

Tu naj gre učiteljsko lastno pot. Če se loči pri tem od vsega dosejanega, predvsem od vsega uradnega, bo samo pomoglo izčistiti pojme. Kdor hoče, da se uveljavijo nove misli, mora prelomiti s preteklim. Srednje poti ni, ker je resnica samo ena. Iščimo jo sami, raziskujemo vprašanja, ki so naša, kopljimo, kjer je čas zasul vse, kar je pravo!

Osnovna šola je že dve generaciji ena in ista. Družba se razvija, svetovna vojna je šla preko nas, države so se rušile in nove so nastajale, samo šola je ostala pri nas blizu taka, kakršna je bila pred pol stoletjem. Niso je dosegle reforme, ni prišel vanjo svež zrak, delovna šola je pri nas neznana. To je tudi naša krivda. Ne dolžimo vedno le drugih, obdolžimo tudi sami sebe! Nismo se seznanili z njo niti teoretično, dasi bi bila to naša strokovna dolžnost, kakor je dolžnost pravnik, da se seznani z novimi zakoni, ako noče zaostati.

Ako je bila osnovna šola pri nas dolga desetletja izraz potreb svetovnega prometa in velike trgovine, pa budi delovna šola šola kmetiškega in industrijskega življa. Industrijski tip osnovne šole je že kolikor toliko izdelan. Reformatorji so imeli pred očmi predvsem potrebe velikih industrijskih središč. Delovna šola na kmetih je pa komaj v povojih. Kakor silijo potrebe industrijskega delavstva v šolski pouk, tako hočejo zahteve racionalnega kmetijstva, da jih upošteva osnovna šola. Čitanja, pisanja, računanja naj se uči mladina na kmetih tako, da dobe praktično vsebino. Naj bodo torej v neločljivi zvezi z zemljedelstvom. Zemljedelski pouk naj se postavi v središče vsega pouka, da bo organska celota. Spremeniti je torej bistvo in metodo pouka tako, da objame šola vse življenje na kmetih: njegovo gospodarstvo najprej in potem kulturo od najprimitivnejših zdravstvenih zahtev pa do najtež

jih socialnih pojavov, do vsega, kar razkrajja danes tudi zdrav kmečki rod. Vsi, ki hočejo res uvesti delovno načelo v šolo in praktično prikrojiti pouk, naj poizkusijo svojo zmožnost. Ko učimo, se učimo tudi sami. Poizkušajmo! Vsaka nova stvar je težka, toda le v začetku. Vdovila misel nam bodi, da se pouk na kmetih skladaj z življenjem, s tem, kar je najvažnejše, s pridobivanjem vsakdanjega kruha. Tudi kmet hoče dalje. Sili ga boj za obstanek, sili ga razvoj moderne tehnike. Šola mu bodi pri tem opora. Če se danes tudi kmetijstvo industrializira, naj gre vzporedno šola. Učitelj pa naj se ogleda okrog, da ne bo na posled element regresa, nazadovanja, ampak napredka.

Delovno šolo na kmetih ho moralo učiteljsko šele ustvariti. Pri tem naj se ne zanaša na pomoč nikogar, temveč le samo nase. Javnost mu bo kmalu stavila še ovire. Toda najzvestejši podpornik mu bo naposled kmečko ljudstvo samo.

Seveda mora učitelj pokazati ljudstvu, da čuti z njim. Če je danes naš kmet več noma zanemarjan od izobraženstva, če ga včas celo izkoriščajo, mora učitelj pokazati, da ni proti njemu, ampak z njim. V šoli ima za to lepo priložnost in nič manj hvaležno tudi izven šole. Dela naj v kulturnih družtvih, posebno pa še v gospodarskih. Tu je široko področje, ki ga učiteljsko še lahko odpre.

Tudi učiteljica ima hvaležnih nalog posebno kot vzgojiteljica. Tudi ona more poseči v javnost, čeprav tišje. Ako vodi dekleta, bo njeno delo lahko globlje, važnejše in intenzivnejše kot delo učitelja. Skupno moreta obnoviti in dvigniti vse življenje na kmetih, ogreti spet ljudstvo za domačo grudo, obvarovati ga pred mnogočem, kar danes razjeda in ruši kmečki dom.

Učiteljsko je bilo sicer tudi doslej delavno med ljudstvom, toda vse to delo je čisto bolehalo na brezceljnost. Nismo imeli vedno pravih vidikov, prepogosto so nas vodili slabši kriteriji. Našemu delu je nedostajala globlja konceptija. Naloga organizacije je, da tudi tu poišče zdrave osnove in da ne prepušča vsega našega izvenšolskega dela zgolj osebnim podjetnostim in golemu slučaju. Tudi to delo bo treba pravilno usmeriti, in razpravljanje med učiteljskim, ki preučuje krajevne razmere, naj pove, kako bo to mogoče.

Vse te in še druge stvari so se obravnavale na našem tečaju.

Ni veliko, toda storjen je začetek. Skušali smo postaviti podlago, strniti nazore učiteljskega v nekaterih vprašanjih, ki so nam vsem skupna. Obisk in potek tečaja pravita, da je bilo to delo potrebno.

Poverjeništvo je napravilo korak dalje, da utrdi organizacijo, da dvigne učiteljsko in da ga napoti spet k ljudstvu. V tem je pomen tečaja tako izreden, kakor je to čutila večina udeležencev. V zadoščenju nam mora biti, da je tečaj uspel in da bo rodil dobrih sadov.

I. Slak.

LISTEK.

Matej Močnik.

(Ob stoletnici njegovega rojstva.)

Matej Močnik si je pridobil s svojo delavnostjo v korist šole in povzdigo učiteljskega stanu toliko zaslug, da nam iste nalagajo dolžnost osvežiti spomin na preteklo čase in ob stoletnici rojstva v kratkem očitati njegovo delovanje.

Rodil se je 13. septembra leta 1827. v Zalogu na Gorenjskem. Študiral je v Ljubljani, kjer je vstopil po dovršenem šestem razredu latinske šole v Jezuitski red. Vsled bolehnosti pa je dal slovo samostanskemu življenju in vstopil v službovanje pri davkarji v Kamniku. Že leta 1855. pa se je oprijel učiteljskega stanu in je služboval v Kamniku do leta 1864., ko je postal podučitelj v Ljubljani. Njegove šolske sposobnosti pa so mu pomagale do hitrega napredovanja, kajti leta 1873. je že bil imenovan za okrajnega šolskega nadzornika za kamniški okraj in pa za člana izpraševalne komisije za ljudske in meščanske šole.

Iste leta je prevzel tudi uredništvo »Učiteljskega Tovariša«, ki ga je urejeval do leta 1882. Po 27. letih učiteljske službe je zaprosil radi boleznih za upokoje. Zaslužni pokoj je užival v Ljubljani in postal med tem časom znan dobrotnik dijakom in revežem, ki jim je razdal vse svoje premoženje. Leta 1895. ga je ugrabila smrt in s tem napravila precejšnjo vrzel med sotrudniki »Učiteljskega Tovariša«.

Prvič se je oglasil Močnik kot petošolec, ko je priobčil v »Vedež« leta 1850. »Jesensko pesem«. Pesnikovanje pa je kmalu opustil in to tudi javno izjavil v »Učit. Tov.« leta 1862., ko je napisal: »Pe-gaza jezdariti ne znam!« Pač pa je postal stalen dopisnik »Učiteljskega Tovariša« in »Danice«. Njegovo dopisovanje omenjeni ma listoma se prične leta 1861. Njegovi članki v »Učit. Tov.« so večinoma pedagoške vsebine, n. pr. »Lepa odreja«, »Koliko računskih načinov naj se pri začetnem

nauku o računanju ali rajtanju razločuje in vadi« itd. Pisal je pa tudi članke leposlovne vsebine. Vsak nadaljnji letnik pri naša več njegovih vzgojnih in metodičnih razprav. Bil je v letih 1862.—1873. eden glavnih dopisnikov »Učit. Tovariša«. Pisal je pa ves čas tudi v »Vedež«, »Danico« in »Slovenca«, ki ga je v letu 1885. tudi nekaj časa urejeval.

Leta 1873. je prevzel uredništvo »Učiteljskega Tovariša« in mu postal drugi urednik. Andrej Praprotnik, prvi urednik »Tovariša« je bil takrat »risilen odstopiti, kajti Nemci so v deželnem šolskem svetu zelo pritiskali nanj, ker je kot zastopnik učiteljskega branil pravice svojega stanu. Strogo so pazili na pisanje »Učit. Tov.«, hoteč ga na ta način izrinuti iz deželnega šolskega sveta. Da je mogel nadalje braniti pravice učiteljskega je oddal uredništvo »Tovariša« Mateju Močniku.

Tudi kot urednik »Učiteljskega Tovariša« je pisal Močnik mnogo — vendar se ne da s sigurnostjo ugotoviti, kateri članki so njegovi. Za list si je znal pridobiti več prav dobrih sotrudnikov, ki so s svojimi prispevki list zelo povzdignili.

Imel pa je kot urednik hude boje za pravice slovenskega učiteljskega. Ravno ko je prevzel on uredništvo »Učiteljskega Tovariša« se je ločilo slovensko učiteljsko v dva tabora — zato je bilo delo toliko težje, ker se je moral boriti proti nemškemu učiteljskemu in istočasno tudi proti nasprotnemu taboru slovenskega učiteljskega. Najostrejšo borbo pa je imel z »Laibacher

Schulzeitung«, ki ga je neprestano napadala, a ji tudi on ni prizanašal.

Prizadeval si je tudi povečati število »Tovariševih« naročnikov in s tem razširiti list. Za časa svojega urednikovanja priobčuje prav zanimive pozive na naročnike.

Radi boleznih je odločil leta 1882. uredništvo in prepustil »Učiteljskega Tovariša« zopet ustanovitelju lista Andreju Praprotniku. Tudi kot upokojenec je ostal še nadalje dopisnik »Učit. Tovariša«.

Mož, ki je posvetil vse svoje življenje stanu in šoli, ki se je boril v hudih časih za pravice svojega stanu, zasluži da mu ohranimo trajen spomin. Ob stoletnici njegovega rojstva in ob spominu na njegovo požrtvovalnost si vzemimo za vzor njegovo delo za šolo in stan.

V. M.

JOSIPINA AHTIKOVA:

Naša mati.

(Referat na VII. pokrajinski skupščini poverjenstva UJU — Ljubljana v Kranju.)

Ti dobra, sladka mati! Ti najdražje in najplemenitejše bitje! Ti vzor najidealnejše in najzvestejše ljubavi! Ti višek požrtvovalnosti in zatajevanja! Ti neizčrpna sonda prizanesljivosti in odpusčanja! Mati, Ti zvesta vodnica, Tebe častim, pred Tabo klonem, kot pred najsvetejšim.

Ti mati si alfa in omega vsega našega življenja in bitja. K Tebi steguje nedolžne ročice neboljgno dete, pod Tvoje oklilje se zateka brezskrben otrok; iz globin Tvoje duše srka najnežnejša in najblažja čustva; k Tebi vrisa kipeča duša, ko ji pri-

PAVLE FLERE:

Učiteljska stalnost.*

Ako poveš ljudem nekaj, kar jim gódi, te radi poslušajo, ti celo ploskajo in te slave kot svojega tribuna, čeprav si jim povedal nekaj, kar ni ravno čisto po resnici; ako pa jim poveš nekaj, kar jim ne gre v caker, pa bodisi to gola resnica, se namrgodijo in te naženejo; človek pa, ki mu je iz kakršnegakoli vzroka do demagoške geste, te postavi ljudem pred oči kot njihovega sovražnika.

Bojim se, da bo po sledečih vrsticah drugo moj del, a ne morem si pomagati; zakaj vse tako se mi zdi, da smo že predolgo molčali in da bi moral že zdavnaj kdo od poklicanih voditeljev slovenskega učiteljstva povedati vse to ter razpršiti bajko o učiteljski stalnosti, kakor tudi govoriti o škodljivih učiteljske stalnosti.

Za učiteljsko stalnost moramo iz pedagoških razlogov reči, da je nujno potrebna; žalibog so že od nekdaj bili na delu vplivi, ki taki stalnosti niso bili prijazni. Zato pa je treba povedati enkrat javno in glasno, da učiteljske stalnosti ni, oziroma kolikor je je, da je na precej šibkih nogah. Kolikorkrat se je torej pisalo o tem, da je slovenskemu učiteljstvu stalnost zajamčena z zakonom, se je vedoma ali nevedoma zapisalo nekaj, kar je pač gódi učiteljstvu, kar pa žalibog ni odgovarjalo dejstvu. Zato je prav, ako enkrat odkrito povemo, kako je s to stvarjo.

Vsi postoječi in pri nas še veljavni zakoni dajejo učiteljstvu pravico, da si po razpisu dobi svoje stalno službeno mesto (čl. 1. dež. zak. za bivšo Koroško od 3. III. 1879, dež. zak. št. 9; čl. 1. dež. zak. za bivšo Kranjsko od 29. IV. 1873, dež. zak. št. 22; čl. 1. dež. zak. za bivšo Štajersko od 17. V. 1877, dež. zak. št. 15). Zakoni vseh bivših kronovin pa vsebujejo tudi določbo, ki omejuje absolutno učiteljsko stalnost, ako nočemo reči, da jo vobče narejajo iluzornimi; zakaj vsi predvidevajo premestitev stalnega učiteljstva »iz službenih ozirrov«.

S tem, da vsi zakoni predvidevajo premestitev »iz službenih ozirrov« — ali kakor naziva to čin, zakon »službena potreba« — je v zgradbi učiteljske stalnosti tolika razpoklina da se na sposobnost te zgradbe sploh ne moremo zanašati. »Službena potreba« je tako širok pojem, da spraviš vanjo lahko vse in z njim lahko opravičiš vsako učiteljsko premestitev, tudi tako, ki so ji direktni povodi bili vse drugo, kakor to, kar je v zvezi s šolo. Na pr.: Si človek, ki se nočeš in ne moreš uklanjati kakemu vaškemu mogotcu. Ta pa te pri ljudeh, ki jih ima tako ali tako na vrvi, očrni, omeji in ti ne moreš živeti v soglasju z večino prebivalstva. Pa pridejo in povedo, da ni onega »soglasja med šolo in domom, ki je potrebno za uspešno šolsko delo« itd. ... posledice takega »nesoglasja« so dovolj znane. Vsi vemo, kako velikanski sofizem tiči v taki »službeni potrebi«; vsi pa tudi to, da so baš taki in podobni sofizmi najčesteje krili »službeno potrebo«, in vemo, kako prepogosto so našli odmev na najmerodajnejših mestih. — Žalibog pa se skriva za tako »službeno potrebo« še nekaj, kar je grše od prvega; povedati je treba tudi to. Tak vaški mogotec navadno nima lastnega osebnega interesa na učiteljevi premestitvi; osebni interes pa dobi, ako bi rad, da pride na mesto preganega učitelja drugi, njemu simpatičnejši, ali pa igrajo pri stvari vlogo celo rodbinski, sorodniški oziri. V tem slučaju je drug učitelj — tovariš preganemu! — poslužil, recimo da samo kot sredstvo za tovariševo premestitev.

Da se vse to in tako godi, vemo, in če hočemo pošteno, nam ni treba prikrivati, če tudi ni prav da se godi. Godi pa se sedaj

* Ta članek je došel ob zaključku redakcije zadnje številke, zato ni mogel biti uvrščen že v zadnjo številko. — Op. uredn.

sije prvi žarek mladostne sreče; k Tebi plaka v dneh prvih razočaranj in prevar. In ko človek prebrodi cesto življenja prek in prek, spozna ljudi toliko in toliko ter jim pogleda do dna, se ves razdvojen vrača zopet k Tebi, edino le k Tebi, prebлага, vsumeč Tebi, pa kaj Te krije že črni grob! K Tebi pokleka ponižana in razžaljena duša, proseč tolažbe in blagoslova. O mila, prebлага mati!

Materinstvo je sicer prirodna posledica povsem prirodnih dejstev, toda v bistvu je svet, vzvišen, a silno težak poklic. V polni meri mu je kos samo moralno trdna, telesno zdrava in gmotno vsaj za silo podprta žena. Pot slovenske matere je trnjeva pot bridkosti in trpljenja. Mislim, da ne pretravam, ako trdim, da se 90% naših mater dan na dan bori z morečimi skrbmi za najnujnejše dragih svojcev. To so skoro vse uradniške, kmetijske in delavske matere. In v tej skrbi pozabljajo, morajo pozabljati nase. Koliko jih imamo bolnih, koliko slabotnih, koliko popolnoma izmozganih, a skoro nikjer tako nujno potrebnih ambulatorjev, nikjer sredstev za zdravnika in zdravlila. Kako globoko je to trpljenje slovenske matere je pojmlil naš veliki Ivan Cankar. V knjigi »Moje življenje« piše:

»Veliko prenese človek, to vem; par konj ne bi izvelko tovara, ki ga nosi na plečih že otrok. Ali, da se da trpeti toliko in tako dolgo, kakor je trpela moja mati,

bolj sedaj manj, kakor je pač konjunktura in kakor so šanse za tega ali onega vplivnika, za tega ali onega učitelja.

Kakor pa vemo vse to, vemo tudi, da ni bilo vedno tako; starejšemu slovenskemu učiteljstvu je znano, da so se bivši deželni šolski sveti prav redkokada posluževali svoje pravice o »službeni potrebi«. Če se je to zgodilo na bivšem Kranjskem, kjer je lokalna politika že tudi v osebnem pravcu razpredala svoje niti; na bivšem Štajerskem sta mi v poslednjih 20 letih pred preobratom znana le slučajja tov. Knafliča in Pulka; deželni šolski svet štajerski pa je zato ob razpisih strogo pazil, da niso prišli na službena mesta ljudje, ki bi — po mnenju lokalnih mogotcev in nemškutarjev — ne spalici. »Službena potreba« pa se je prav bohotno razpasla po preobratu...

Vzroki za to dejstvo so kaj različni. Deloma je bila v resnici službena potreba, da so učitelji zapuščali svoja stalna, z razpisom pridobljena službena mesta, saj je bilo treba popolniti mnogo služb v mestih, ki jih je izpraznilo nemško učiteljstvo, in je bilo mnogo služb v Prekmurju, ki so se zasesti morale. A ta resnična službena potreba je bila ipak le delna in vsi vemo, da ni bila niti tako nujna, da bi se ne moglo varovati načelo pridobitja teh služb po razpisu. A učiteljstvo samo, ki je v njem bila želja, priti do boljše službenega mesta, je takrat vzlic marsikateremu opozorilu molče pristalo na to, da se oddajo te službe brez razpisa (da je bil kasnejši razpis v 99% le formalnost, vemo še vsi prav tako dobro); še več: ne le, da je molče pristalo na to! Takrat so imeli pri oddaji teh služb prvo besedo razni »narodni sveti«, v teh pa so sedeli tudi taki, ki prepogosto niso imeli vploga v šolsko delo, v potrebe šole in ki niso poznali sposobnosti kandidatov, ki jih je predlagal ta ali oni po taki ali taki priporočitvi — da opustimo omenjanje raznih sorodniških in prijateljskih zvez. Krivico bi storil marsikomu, ako bi trdil, da se je zgodilo to v vsakem slučaju; a kdor pa je imel le malo prilike, sodelovati v takratnih razmerah, ve, kako prepogosto se je vršilo baš tako, kakor pravim, ve pa tudi, kako kmalu so iz razlogov, ugoditi želji tega ali onega učitelja, nastale iz resničnih fingirane »službene potrebe«. Res da ne more nihče šteti v zlo učitelju, ako si hoče izboljšati svoj položaj; gre le za sredstva in pota, ki jih pri tem uporabljajo in hodi. Zato sem omenil le neprimerna sredstva in nepredstojna pota, ker hočem s tem podčrtati dvojce:

1. da je učiteljstvo samo pristalo na to, da se je spričo resnične službene potrebe kršilo načelo učiteljske stalnosti in pridobitja službe edino le po razpisu;

2. da je učiteljstvo z iskanjem in upotrebljanjem vplivnih zvez »samo pomagalo ustvarjati »službene potrebe«, samo da je bilo zadoščeno osebnim željam in zahtevam.

Tako je bil kamen izprožen. Zaustavljal ga ni nihče. Nasprotno: ko je začela ona naša nesrečna osebna politika in ko so v vsej javnosti pričele s svojo beneficijalno politiko razne politične partije, tudi šola ni ostala nepoškodovana od nje, a učiteljstvo — priznavamo tudi to, da je bil to spričo javnih razmer prav razumljivi greh — je to beneficijalno politiko podpiralo in se je posluževalo v osebne svrhe. Kako daleč posluževalo, o tem je boljše, da molčimo; povemo pa lahko, da so se istega sredstva instinktivno oprijeli tudi razni vplivniki, a trpelo je pri tem učiteljstvo, ki kot stan ni bilo tako homogeno in zavedno, da se posamezniki ne bi posluževali teh vplivnikov proti tovarišu.

Poglavje o vsem tem ni lepo in nikomur ne služi v čast; razumljivo je v toliko, ker je to psihoza partizanstva, ki je tako na široko zagrabilo vse naše javno življenje. To pa so bile one razmere, ki so vplivale na učiteljstvo, da po preobratu izpro-

je čudež, ki si ga še sedaj ne morem natančno razložiti. Žena je devetkrat močnejša od moža, mati pa devetdesetkrat. Če bi bil rekel svoji materi, da naj mi za ped odmakne Ljubljanski vrh, zato ker preveč tišči na Močilnik, bi ga bila najbrž za res odmaknila. Bog daje materam čudne uganke. Na primer: kako bi se pripravilo kosilo za osmero ljudi, če ni groša v hiši in če ne da štacunar niti soli na upanje? Kosilo je na mizi. — Skrivnostno gre življenje dalje od dne do dne in se ne ustavi. Strma in grapava je pot, težek je voz; na vozu sede otroci, osmero jih je; jedo in pijo, smejo se in kriče; mati je vprežena; če bi se odpčila, če bi stopila prepočas, bi ji švrknilo preko pleč; »Hej, potegni!« — Tam kje pod visokim klancem omahne. Omahne in umrje. In še umreti jo je sram; zdi se ji, da je storila krivico tistim, ki so živeli od njenega življenja.

Res nepojmljiva in nedosegljiva je mati v svoji brezmejni ljubezni in požrtvovalnosti, velika in nedosegljiva pa je mnogokrat tudi njena vzgojna umetnost, če tudi je tako preprosta. Poglejmo samo našo kmečko mater. Ona ni samo gospodinja in mati, biti mora tudi dekla, dnarica in mnogokrat še hlapec in gospodar. Kolikokrat si ne more vzeti niti toliko časa, da bi legla, kadar porodi. Spominjam se n. pr. da je moja mati porodila najmlajšega brata zvečer, drugo jutro pa vstala in nam spekla kruh. Seveda nam je, žal, tudi umrla, ko je

ženega kamena ni zaustavljalo niti ga zaustavljati poizkušalo, kamen pa se je valil in valil in narejal plaz, ki se danes ne da lahko zajeziti...

Ali se ta plaz sploh da zajeziti? Po mojem globokem prepričanju se da, ako učiteljstvo hoče.

Ako učiteljstvo resno hoče in se tudi ravna po tem svojem hotenju. Zato pa:

1. Ne sme noben učitelj ničesar podzveti ne pri političnih strankah ne pri posameznih vplivnikih, da bi se mogla po njegovi ustmeni ali pismeni prošnji ustvariti »službena potreba« zato, da on dobi službo, ki jo ima njegov tovariš. Najmanj sme to učitelj, da bi na tak način zamenjal svoje z razpisom dobljeno službeno mesto.

2. Vsak učitelj se mora zavedati, da je v vsakem kraju, kjerkoli službuje, učitelj narodu in da je sam tu radi šole in prosvetnega dela v narodu, a ne zato, da ima službo in da je udobno preskrbljen.

3. Kdorkoli je dobil službo po razpisu, jo mora nastopiti in po lastni volji obdržati tudi v slučaju, ako to ne odgovarja njegovim momentanim osebnim interesom. Tako namreč bo sam pomagal varovati princip stalnosti po razpisu.

Po glavni skupščini v Skoplju.

(Drugo mišljenje.)

V 7. številki »Učit. Tov.« z dne 1. septembra 1927 je napisal tovariš urednik Ivan Dimnik pod gornjim naslovom uvodni članek, v katerem je objasnili svoje mišljenje, zakaj je prišlo na letošnji glavni skupščini UJU v Skoplju do »larme«, ki je imela za posledico takojšnjo zaključitev zasedanja skupščine. V isti številki »Učit. Tova« riša« je tudi poročilo o poteku državne skupščine v Skoplju.

Omeniti moram takoj v začetku, da sem skoraj nestrpnost pričakoval te številke »Učit. Tova« riša«, da bi že čital pravo poročilo o naši glavni skupščini, kajti poročila, ki so jih prinesli dnevniki širom domovine, niso prav nič pogodila vzroka burnega poteka letošnje glavne skupščine. Čitali smo o pomanjkanju rodobljublja, ne discipliniranosti in o že skoraj običajnem strašilu današnje dobe: o komunistih!

Poročilo o državni skupščini UJU v Skoplju, kakor ga čitamo v »Učit. Tova« rišu«, pravi, da je bila izredno burna skupščina, vzrok pa da niso resnejšega in širšega značaja, ampak da ima odpor le interni značaj med srbskimi tovariši.

Tov. urednik pravilno našteva več vzrokov, ki so dovedli do izredno burnega zaključka letošnje glavne skupščine. — Ti vzroki so med drugimi: Odpor učiteljstva iz Južne Srbije proti Izvršnemu odboru UJU, omalovaževanje pravil poverjenstva UJU Beograd po Izvršnem odboru; sploh omalovaževanje sklepov vseh poverjenštev po Izvršnem odboru — in seveda brez tega skoraj ne more biti: osebnosti.

Ali tiste vzroki bi se dali kolikor toliko ublažiti, saj so o njih razpravljali odseki in se je tam našla tako za ene kot za druge skupna osnova, na kateri naj se dela po vseh društviš idočo leto, da se pripravi enoten predlog za preureditev naše organizacije; o teh sklepih v odsekih so bili delegati po svojih članih odsekov tudi obveščeni in bi prišlo, četudi po burni debati, gotovo do sporazumnega odglasovanja absolutorija Izvršnemu odboru.

Da se duhovi niso mogli umiriti, pa so vzrok odredbe ministva prosvete o disciplinskih sodiščih in zlasti o šolskih odborih in pa nesporazum, ki je nastal med srbskim na eni in hrvatskim in slovenskim učiteljstvom na drugi strani po predlogu tov. Antona Merviča, naj se že vendar zaključijo brezplodna debata in se za to leto da absolutorij Izvršnemu odboru.

Moram napisati, da je po nenadnem izglasovanju tega predloga, ali z večino ali ne, se z besedo »prima se« med splošnim vpitjem ne da ugotoviti, nastala taka »larma«, da se poslužim jugoslovenskega iz-

To je najvažnejše, kar mora hoteti in kakor se mora vzeti v vsakem slučaju vsak posameznik. Prevažna pa je

4. naloga učiteljskih organizacij, ki morajo svoje članstvo dosledno vzgajati v navedenem pravcu; nikdar pa ne smejo niti same niti njeni vodilni funkcionarji pomagati posameznikom, da bi mogli v kateremkoli pogledu grešiti proti principu učiteljske stalnosti in učiteljske zavednosti. Same s svojim delom morajo učiteljske organizacije kazati, da hočejo, naj bo v vsakem učitelju zavestno ono učiteljsko tovarištvo, po katerem mora biti vsak učitelj vsakemu učitelju tako tovariš, da bo izbegaval vse, kar bi moglo biti tovarišu na škodo.

Dokler pa ne bo v nas vseh te zavesti, so vsi protesti in vsi klici proti gaženju te ali one učiteljske pravice le papirni in brez moralne opore; šele kadar dobe to, ne bo mogla nobena politična stranka s kako beneficijalno politiko narejati zmede in zdrzhe v učiteljskih vrstah, ne bo prišel noben vplivnik do tega, da bi na prošnjo posameznikov izigral učiteljske pravice, in bo šolska uprava morala priznavati na moralno silo oprte principe teh učiteljskih pravic.

A ta moralna sila je v učiteljstvu samem in na njem je, ali jo hoče izkoristiti ali ne.

raza, da sploh ni bilo nič slišati. Dpisniki listov so tiščali ušesa na usta poročevalcev, ki so drug za drugim prečitali sklepe odsekov, pa še niso mogli razumeti za kaj gre.

Pomešal sem se med »kričače« in vprašal prvega, pa drugega, za kaj gre, kaj pravzaprav žele. In sredi »larme« sem zvedel, da so z novo uredbo o šolskih odborih izgubili vsi učitelji v Srbiji stanovanje in kurjavo,* ki so jo že od nekdaj uživali brezplačno. In kaj se pravi v Srbiji izgubiti stanovanje in kurjavo, to ve samo oni, ki poznata tamkajšnje razmere! Ej, to reže v živo! To ni več demagoški nastop brez pozitivne kritike, ako zahteva vse srbsko učiteljstvo svoje stare in za življenje in delo neobhodne pravice, ampak je to svet boj, ki ni le interna zadeva srbskega učiteljstva, ampak je zadeva nas vseh, je zadeva Udruženja jugoslov. učiteljstva. Je to boj proti odvzemanju pravic, je to boj proti omalovaževanju učiteljske organizacije na pristojnih mestih.

In kaj je storil Izvršni odbor UJU, da bi se take odredbe ne izdajale, kaj je storil proti izdaji navedenih odredb? Ako ni nič storil, čemu je potem naša 12.000 članov broječa organizacija? Odbor organizacije, ki ima za seboj 12.000 članov, bi moral nekaj pokazati na vsakoletni glavni skupščini, bi moral imeti ugled na pristojnih mestih in bi se ne smelo ničesar ukreniti na šolskem polju brez ali vsaj ne proti interesom 12.000 članke organizacije, ki nosi zaslužno ime narodnih kulturnih delavcev.

Kdo so naši voditelji in koliko gibčnost, borbenosti, uvidenosti, širokogrudnosti imajo še, to je važno vprašanje v naši organizaciji, niso to osebnosti, ampak je to idejno vprašanje našega vodstva. Nismo prisegli na osebe, ampak smo prisegli na program strokovne stanovske organizacije, ki ima mozek v sreskih društviš, srce v poverjenštvih in roko v Izvršnem odboru. Ako pa si Izvršni odbor sam nadene vlogo ukaznega odbora navzdol, navzgor pa molči in se poslušno pokorava, potem ga pravično zadenejo besede uglednega srbskega tovariša: »Mi smo vas rodili, mi vas tudi lahko ugonobimo!«

Da nujnih življenjskih pravic oropani učitelji, niso mogli kar molče dati priznanja Izvršnemu odboru, je razumljivo, prav tako pa je tudi razumljivo, da slovenski in hrvatski delegati niso z odglasovanjem absolutorija Izvršnemu odboru, hoteli izigrati

* Izvršni odbor jim je to pravico pridobil še pred skupščino v Skoplju nazaj, kar smo poročali v zadnjem listu. — Uredn.

imela šele 56 let. Taka kmečka mati nima nikdar časa, pa tudi ne sredstev za razvade svojih otrok. V potu obraza jim pridružuje ter reže črni kruh. Bose in gologlave jih v solncu in dežju vodi s seboj na dvorišče, na vrt, na travnik, na polje. Vedno so pri njej; z njo govore, z njo mislijo, z njo čutijo, z njo trpe, in ji po svojih najboljših močeh pri delu pomagajo. Z razkavo roko jih zvečer prekriza in polaga na slamnice. Z izsušenimi ustnicami jim dahne poljub na speče čelo. Pri luninem svitu jim pere srajčice in pri borni svetilki v pozno noč šiva oblačila. — Skušnja pa nam kaže, da so otroci takih mater na duši in telesu najbolj zdrava in krepka deca, ki dela veselje in je ponos šoli, pozneje pa steber družin. Kako prav je pel Gregorčič:

»Kar mož nebasa so poslala, da večnih nas otmo grobov, vse mati kmečka je zibala, iz kmečkih so izšli domov.

Od tam nam misleci globoki, od tam klicarji k nebu nam, od tam nam pesniki, proroki, za dom borilci vsi od tam.«

Mnogo težje vzgojno stališče kakor kmečka, ima delavska in najemniška mati. Ona dostikrat nima dati otrokom ne kruha in ne dela. Med tem, ko mora sama na dno, je deca prepuščena sama sebi, se brez nadzorstva potika okrog, po tujih vrtovih

in po cesti si išče hrane in zabave ter je v nadlego okolici. Taka deca je deležna le malo lepih besed in malo ljubezni. Odtuji se materi, mati se odtuji njej, in potem še surovosti ter pretepi pijanega očeta, pa imamo eno izmed tisočev onih naših najžalostnejših slik, ki kriče po remeduri. Kaj je bolj enostavnega, kot da se taki otroci, take deklice, katerih kruh je bila psovka, katerih dom je bila cesta, pozneje zgube v njenem blatu?

Kakor sta pomanjkanje in beda ovira dobri vzgoji, tako tudi preobilo blagostanje nanjo navadno nima dobrega vpliva. Mati, ki živi v brezskrbnih razmerah tako rada podleže slepi ljubezni, nudi svojemu otroku več kot potrebuje in ga tako razvadi predno se tega sama zave. Korak nazaj je silno težak in največkrat izpodsrsne. Na posledicah trpe starši, otroci in še kdo. Kako težko stališče ima napram takim ljubljencem šola, ki ne sme poznati rokavic, o tem bi pač vsak izmed nas lahko zapel kakšno pesem. In koliko nepotrebnih razočaranj čaka take revčke na cesti življenja, kjer vsakdo prej ali slej naleti na trdo kamenje.

Skromnost na celi črti, kos črnega kruha in čimveč telesnega in duševnega dela otroku, to je podlaga dobri vzgoji in trdnemu značaju; to nudijo svojim otrokom naše kmetice, od tod njih uspehi!

(Dalje prihodnjik.)

srbjskih tovarišev, ali jih pustiti same v pravični borbi za stare pravice učiteljskega stanu, kakor so si v vihr in oluji besed tolmačili predlog tov. Antona Merviča, ampak so hoteli le opozoriti na delo, ki nas čaka doma v učiteljskih društvih, kjer je dovolj časa in prilike, da se razgovorimo in tudi spoprimemo ali le z enim namenom, da dvignemo veliko stanovsko organizacijo do ugleda in veljave.

Izvršni odbor je ob sklepu šolskega leta 1926/27. izdelal projekt pravil UJU in ga tik pred pokrajinskimi skupščinami poslal poverjenstvu, da o njem razpravljajo že na letošnjih skupščinah. Nemogoče pa je bilo, da bi bila učiteljska društva že leta pred pokrajinsko skupščino obravnavala projekt pravil Izvršnega odbora, ker je bil objavljen v času, ko društva sploh niso več zborovala. Radi tega se tudi ni obravnavalo ne na pokrajinski in ne na glavni skupščini v Skopljju, ker vsa poverjenstva so se zedinila v sklepu, da nobena pravila ne morejo biti sprejeta, ako jih niso prej obravnavala učiteljska društva.

Na glavni skupščini v Skopljju je bil glede na pravila sprejet ta sklep:

1. Odsek za pravila ni mogel obravnavati predloženih pravil, ker se o njih še niso izrazila učiteljska društva.

2. Projekt pravil Izvršnega odbora z vsemi sklepi, ki so bili storjeni na pokrajinskih skupščinah poverjenstev UJU, se vzame kot osnovo za razpravljanje o pravih UJU pri sreskih učiteljskih društvih.

Oficijelno pojasnilo predsedstvu UJU o skupščini v Skopljju.

V »Politiki« z dne 21. avgusta t. l. iz naša v članku »Zalostni konec učiteljske skupščine«, pisec tega članka nekaj netočnosti, gotovo le radi nepoznanja razmer v našem Udrženju.

1. Ni res, da so bili na eni strani srbski učitelji beograjskega poverjenstva, a na drugi učitelji iz zagrebskega, ljubljanskega in sarajevskega poverjenstva. Na eni strani je bilo 15—20 učiteljev (med katerimi so bili tudi nedelegeti), ki so razgrajali, kakor to prakticirajo na vseh skupščinah že od leta 1920, a na drugi strani so bili vsi drugi učitelji. Moram priznati, da nam ni pogodu postopanje te grupe, ki ne prizna nikakega dela in ne dobre volje ter bi hotela samo rušiti in povzdigniti na njihov način učiteljski ugled; oni mislijo, da se pride z vpitjem najlažje do uspeha.

2. Poročevalec pravi, da se je skušalo med tem vpitjem prečitati ostala poročila. Ni se skušalo, nego so bila vsa poročila prečitana in sprejeta brez obzira na to, da je ta grupa protestirala misleč, da na ta način najboljše povdarja zavest in ugled stanu. Ampak večina se ni pustila terorizirati, temveč je nadaljevala in končala svoje delo.

3. Pogrešena je trditve opozicije, da je predsedstvo v manjšini. Ako so na strani uprave UJU vsi Slovenci, Hrvatje, Bosanci, Dalmatinci, Vojvodinci in velik del beograjskega poverjenstva, potem se to ne imenuje manjšina, nego ogromna večina.

4. Ni res, da bi bil kdo rekel, da uprava ni poštena. Zeleli smo slišati objektivno kritiko, poslušali vse, ampak ko so nekateri skušali terorizirati skupščino, smo takoj zapopadli, da se mora skupščina hitro končati in to toliko prej, ker je morala večina delegatov odpotovati še isti večer in ker je mala grupa hotela zadrževati delo do odhoda delegatov, da bi potem odločala

3. Sreska učiteljska društva morajo najpozneje do 1. februarja 1927 obravnavati projekt pravil UJU kakor je natisnjen v »Učit. Tovarišu« št. 46. z dne 23. junija 1927 z izpremembami natisnjenimi v »Učit. Tovarišu«, št. 3. z dne 21. julija 1927 in do tega dne predložiti izdelke poverjenstvu UJU Ljubljana.

4. Poverjenstva morajo najpozneje do 1. aprila 1928 na skupni seji poverjenikov in predsednika in tajnika Izvršnega odbora sestaviti enoten načrt pravil na podlagi predlogov svojih učiteljskih društev.

5. Izvršni odbor mora najpozneje do 1. maja 1928 poslati ta, od poverjenikov izdelani načrt pravil vsem sreskim učiteljskim društvom, da o njem razpravljajo na domačih zborovanjih, na pokrajinski skupščini poverjenstev in na glavni skupščini UJU leta 1928.

6. Dokler se ne sprejmejo enotna pravila UJU, se upravljajo poverjenstva po svojih dosedanjih (zadnjih) pravilih.

Zdaj torej začenja doba dela. Naj vsa društva takoj izbere iz svoje srede one tovariše(ice), ki se zanimajo za organizacijo, vsakdo pa naj po svojih močeh in zmoglostih prispeva in posrečilo se nam bo z resno voljo in ljubeznijo do stvari postaviti temelj stanovski organizaciji, ki nam bo v ponos in zatočišče v vsaki sili.

Do tedaj pa bodimo obzirni napram sebi in drugim, pustimo osebe ob strani in stremimo za enim ciljem: Urediti stanovsko in šolsko vprašanje v korist velikemu jugoslovanskemu narodu.

Anton Skala.

sama brez večine delegatov, a to se ji ni posrečilo.

5. Učitelji iz Srbije se niso jezili nad učitelji Hrvati, ker se niso imeli radi česa jeziti. Resnica je, da so ljudje, ki so vodili nelojalno obstrukcijo, napravili nekaj neumnosti, ki se jih ne more odobravati. Oni delajo to na vsaki skupščini in to delo nam že preseda in vsi prijatelji stanu in Udrženja morajo skušati to odpraviti. Ravno tako ni res, da je rekel neki hrvatski učitelj: »Sram vas bodi... srbska živina.«

6. Nazadnje je povsem netočno, da bi predsednik komurkoli izjavil: kjer je razgrajanje, je vse sprejeto! Vse delo je bilo izvršeno v odsekih, ki jih je skupščina izvolila z vzklikom. Vse, kar so odseki predlagali, je bilo sprejeto, ker ni bilo časa za debato. V odsekih so bili ljudje iz vseh pokrajin in z raznimi težnjami in ko so se oni sporazumeli, bi skupščina vendarle odobrila to delo, ker je izraz vseh želj in zahtev, četudi bi delovala še 10 dni.

V vseh društvih se porajajo pojavi, ki niso dobri. V društva se vrinejo ljudje, ki ne morejo razumeti značaja skupnosti, vnašajo vanje svoj lastni subjekt, razdor, osebne ambicije in pa željo, da bodo delali le po lastni volji, ker mislijo, da je najpametnejše samo ono, kar oni rečejo. Ti so balast vsakega društva. Ko naletijo taki ljudje na odpor, ali na popuščanje, potem postanejo neznosni, ker si v vsakem slučaju domišljajo, da so prestrašili vse; svoje znanje pa kažejo s kričanjem in frazami. Mi pa, ki smo ustvarjali UJU, se ne moremo in tudi nečemo umakniti pred vpitjem ali kričanjem kogar si bodi, ker nam je pred očmi samo Udrženje in učiteljski ugled.

Vlada K. Petrović,
predsednik UJU.

Naše življenje.

(Glas preko meje.)

Vsem tovarišem, zlasti pa trpinom, pregnancem v imenu zemlje, v imenu rodu, v imenu trstoterih — pozdrav!

Blizu je leto, ko živimo primorski učitelji kot razgana čreda. Razdelili so nas prvič v začetku leta 1926. Takrat je pričel lov in mnogi so padli v mreže plehkemu oportunizmu. Čudno nas je ločila ta preizkušnja. Kdor izmed nas je ostal trden, čuti v sebi ponos in samozavest. Slednji izmed trstoterih se zaveda velike moralne dobrine, ki je bila ohranjena njegovemu značaju ne, ki je bila ohranjena njegovemu značaju ne, ki ni sledil ne vabi ne pretnji. Do tovariša, ki je padel je nezaupljiv, izogiblje se ga in ga zaničuje.

Hujši od prvega udarca pa je bil drugi. V poletju leta 1926. so nam razpustili stanovsko organizacijo. Od takrat živimo ločeni, brez stanovskih vezi, brez stikov. Vsakdo je prepuščen samemu sebi in le malo, kdor je tako srečen, da ima v bližini dobrega prijatelja. Razkropljeni smo po vsej deželi in glas ne seže od enega do drugega. In to vpliva uničevalno na posameznika. Kako ginejo v takem stanju moči, kako pesa volja in človek pada v pozabljenje. Položaj, v katerem živi danes primorski učitelj, je kulturna in socialna — stanovska ječa. — Nekateri med tovariši so se kaj kmalu vživeli v novi položaj, zopet drugi ne morejo strpeti. Obojih se pa polasča pesimizem. Ali ni to življenje mora za človeka, ki je rad delal? — Kdor gane je v nevarnosti, da odleti. Nekdaj so vodili kulturno delo po vaseh učitelji, danes je navedeno ljudstvo ponajveč samo nase, kajti oblasti pazijo strogo na slednji korak razumnikov na deželi. V poslednji dobi so kulturni stiki z brati zelo omejeni. Včasih smo

od daleč gledali življenje med brati onostran meje, danes niti tega ne moremo več. Najnevarnejše med vsem pa je, če se shajajo v družbi slov. učitelji. Vemo to in slučaju se moramo zahvaliti, da nas je poučil s tem eden izmed oblastnikov sam, ko je rekel: »Lahko obiskujejo eden drugega italijanski učitelji in tudi mešani so lahko v družbi, ali čuječe je oko oblasti in če se snideta le dva slovenska učitelja, že poročajo njeni funkcionarji.«

Slovenski učitelji so brez organizacije, so brez glasila. Od nikoder ni pobude, ki bi vzdramila duševne delovne sile. Tvor smo brez skupne duše in naša htenja so hote nja posameznika, zato šibka in največkrat brezplodna. Kar imamo in kar nam je ostalo, je zavest, ki jo je v nas vzgojila organizacija. Tradiciji živimo — v njej se čutimo krepke in iz nje zajemamo moči, da preživimo ta težki čas. Lahko pribijemo, da je malo naših organizacij završilo tako veliko poslanstvo, kakor ga je »Zveza« med učiteljstvom.

Učitelju je v dobri meri onemogočena narodno kulturna misija med ljudstvom. Ali imel je do sedaj še silo. Ko bo pa izri njena iz šole, poslednja slovenska beseda, takrat bo nastopil pot največjega mučeništva. — Ni je stvari, ki bi človeka tako pri tiskala k tlom, kakor zavest, da postaja materin jezik brezpraven. Najtežje pa je učitelju, ki mora preživljati dobro, ko izgija njegova materinščina iz šole in je on sam primoran, da uči rodno deco v tujem jeziku. — In to dobo preživlja slovenski učitelj v Italiji. V tem hudem času je brez skupne vezi, brez moči.

Domišljamo si včasih, da smo Matjaževa vojska in čakamo, da vstane nov dan.

Pa nam bo morda prerastla brada sedemkrat okoli mize in bomo še čakali.

Ali je slovenski učitelj v Primorju zapisan smrti? O ne, še je moči v nas in ko bo zopet vsaj malo posijalo solnce, se razbohota v nas novo življenje.

Mir.

Morituri vos salutant.

Slovenski učitelji odhajajo iz Julijske krajine v notranjo Italijo in zapuščajo svoj rod. Vsak pričetek šolskega leta zaviti tirsanski fašizem svoj bič in pretepe do krvi te naše stanovske mučenike. Utrgal je ostale naše najboljše z rodne grude in jih predstavil daleč od svojih dragih v svoje pokrajine Piemont, Toscano, Marche itd. Vsi ti trpini nam kličejo sedaj s svoje Kalvarije: »Oče, odvzemi od mene ta kelih trpljenja!... Svobodna domovina, sprejmi pod svoje okrilje premagane in potlačene!...

Franc Kramar iz Višnjevika, Albert Ivančič iz Smešti, Rudolf Vžintin iz Renč in drugi družinski očetje so iztrgani iz naročja svojih rodbin in zavrženi daleč tja nekam v najbolj zahodne italijanske gore, kjer ne bodo mogli živeti socialnega življenja našega človeka. Marljive tovarišice osi vele v službi med našim rodod Marica Perin, Grželj Albina, Soban Josipina in druge mlajše zginejo z naše zemlje in pridejo v pustoto tujino, kjer jih bo gledalo prosvetno zanemarjeno ljudstvo kot kup svoje nesreče. Zavedni, živahni in mlajši tovariši Rudolf Čehovin, Anton Medveš, Alojzij Carli, Nanut, Velišek itd. pojdejo s srdom in tugo v duši po tuji zemlji, ker so ljubili svojo zemljo in srca bodo hrepnela po dragih domačih ljudeh, kjer so živeli svojo mladostno srečo.

Ljubezen do zaslužene domovine je ubila vse te naše mučenike, ki so za naš rod po slani ozeblo cvetje na zmrznjeni veji našega narodnega drevesa, ki cvete le še na svoji izhodni polovici. Mnogi puste vse citrone in pomaranče lepe in bogate (?) Italije in pojdejo s praznim trebuhom za trdim kruhom iskat boljše sreče, nego jih čaka v Piemontskih gorskih vaseh ali pa na zapuščenih rebrih revnih Apeninov. Kam naj se obrne obupani tovariš Ivančič s kopico svojih nedolžnih otrok, ki so tako kruto kaznovani, da zgube svojega očeta z rodne zemlje? Kako naj imenujemo tako podlo maščevanje fašistovskih solnikov nad poštenimi ljudmi, kateri niso drugega zgrešili, kakor to, da so rojeni Slovenci?

Zgražajo se gospodarji sedanje Italije nad nekdanjimi barbarskimi narodi, ki so pokončevali mrtvo lepoto starega Rima, še danes pravijo Vandali nekulturnim ljudem, a kdo so večji Barbari in Vandali od onih, ki trgajo živemu, zavednemu in izobraženemu človeku srce iz prs, jezik iz ust in značaje iz plemenitih duš, otroka iz očeto vega objema in ženo od skupnega ognjišča itd.? Slabši od njih ste vi fašistovski gospodje.

Bridko more biti tem trpinom v duši in vsaj močnejši ter odločnejši neomadeževani porečjeju svojemu tiranu glasni in jasni: »Ne! Iskali bodo kruha tu pri nas po zgledu mnogih drugih, ki so že pred njimi pribežali sem domov v dobi svojega preganjanja.

In naše šolske oblastnike! Sprejmejo li te svoje mučence za svoje otroke? Saj se bodo reveži zadovoljili z vsakim mestom na naših tleh, da le čujejo svojo domačo govorico, radi katere trpe toliko preganjanja... Naše poverjenstvo UJU se mora odločno zavzeti v vsakem uradu, da najdejo tudi naši najnesrečnejši tovariši svoj kosček kruha v svobodni domovini. Vredni so ga, ker so se pokazali domovini in zveste v odločilnih dneh in niso niti trenutka premišljali dokazati tiranu svoje ljubezni do doma in roda.

»Učiteljski Tovariš« se je že v pretekli številki zavzel za vse te pregnance in upajmo, da ne bo naš klic glas vpjiočega v puščavi. Sedanji krmilari našega šolstva poznajo Julijsko Krajino in vse trpljenje njegovega naroda, ki trpi, močno trpi, ko preganjajo z njegovih tal zadnje njegove najvrlejšie sinove, ki nočejo ukloniti tilnika tujevi peti.

Kako je pri srcu raznim bahaškim izdajniškim učiteljem snoparjem naše krvi, ki so izdali svoj rod? Tudi oni pridejo na vrsto, da pojdejo daleč doli v gorate Apenine, kjer naj jih grize vest radi narodnega izdajstva. Svobodna domovina Vam pokaže s prstom: »Proč od mene, ker ste me zatajili pri prvem petelinovem klicu!« Kako je v dušah odpadnikov? Fašistovski režim pošlje tudi vas, da dobite zaslužno plačilo za svoja podla dejanja.

Vam trpeti poštenjaki, kličemo: »Na svidenjel!...

Sin planinskega raja.

Splošne vesti.

KATERIM UČITELJEM PRIPADA STANOVANJE IN KURIVO?

G. minister prosvete je izpremenil pod O. N. br. 55.464 od 25. avgusta 1927. čl. 7. uredbe o šolskih odborih pod e), ki sedaj pravi: »da daje krajevni šolski odbor šoli učiteljstvu in slugi stanovanje in nabavlja kurivo, v kolikor imajo po dosedanjih zakonih učiteljstvo in slugo pravico do stanovanja in kuriva.«

Dosedaj je veljal v tem pogledu čl. 33. zakona o izpremembah in izpopolnitvah o narodnih šolah z dne 9. julija 1919 (»Ur. list« št. 144, l. 1919.), ki se glasi al. 5 sledeče: »Stalni učitelji (učiteljice) imajo pravico do brezplačnega stanovanja in ku-

riva ali do povračila v denarju za to.« in čl. 88. istega zakona, ki pravi: »Minister prosvete naj na podstavi pooblastila, ki ga dobiva s tem zakonom, vse odredbe o novih plačah po teh izpremembah zakona o narodnih šolah za kraljevino Srbijo z dne 19. aprila 1904 razširi na vse učitelje (učiteljice) in otroške vrtnarice narodnih (pučkih, ljudskih) šol, doslej obstoječih na ostalem ozemlju kraljevine SHS, istotako onih šol, ki bodo odsihob proglašene za take.«

Uradniški zakon iz leta 1923. ne govori o kurivu ničesar, o naturalnih stanovanjih pa sledeče v čl. 39.: »Kdor ima stanovanje od države ali samoupravnega telesa, ima pravico na stanarino samo v toliko, v kolikor je stanarina, ki bi mu drugače pripadala, večja od vrednosti stanovanja z ozirom na krajevne razmere.«

Po teh zakonitih (določbah) pripade vsem stalnim učiteljem in učiteljicam v državi brezplačno stanovanje in kurivo v naravi ali odškodnina v novcu za to, kar imajo preskrbeti krajevni šolski odbori.

— Stalni srbskega učiteljstva. Po čl. 34. srbskega zakona o narodnih šolah od 19. aprila 1904 ima srbsko učiteljstvo stalnost v sledečem obsegu: »Stalni učitelj ne more izgubiti službe brez odločbe Prosvetnega Sveta zaradi dokazanega disciplinskega pregreška, in se ne more premestiti v drugi kraj izvemši po lastni prošnji na razpisano mesto ali kazensko oziroma po službeni potrebi. V poslednjem slučaju ima pravico do selitvenih stroškov. Po službeni potrebi se sme premestiti samo tedaj, če se šola zatvori ali se zaradi nezadostnega števila otrok spoje razredi.«

— Z ozirom na številna vprašanja naših članov, ki se jim vsiljujejo neki listi a jih sedaj tirjajo, četudi jih niso naročili, smo se informirali pri našem pravnem zastopniku in dobili sledeče odgovore v smislu dopisov: 1. Ali je naročnik dolžan plačati list, če ga je vrnil na pošto v pričo ene ali dveh oseb ter napisal na list: »Se ne sprejme?« — Ne! 2. Ali je dolžan plačati list, če stavi upravi vse številke ne-poškodovane na razpolago, da jih dvigne pri njem? Lista ni sam naročil. — Ne! 3. Ali je dolžan plačati list, če so mu ga pošiljali brez naročila in ga ni vrnil kljub temu, da je bila v listu objava, da se smatra za naročnika, kdor ne vrne 1. in 2. številke? — Ne, le na razpolago ga mora imeti! — To pa ne velja za organizirane člane, pri katerih so listi vezani s prijavo članstva. Objavljamo v listu te odgovore, ker nam je nemogoče odgovarjati na številna pisma. Iz ugotovitev pa smo tudi razvideli, da pravzaprav naši člani vzdržujejo neke liste.

— Izprememba referentov v Beogradu. Listi so poročali, da je za načelnika srednje nastave v Beogradu imenovan prof. Bajc in za referenta v odd. osn. nast. strokovni učitelj meščanske šole Rudolf Wagner. Drugi listi so zopet prinesli vest, da je izmenjan dosedanj ref. za srednje šolstvo prof. Lapajne in ref. za osn. šolstvo P. Flerč. Koikor smo informirani, sta referent za srednje šolstvo prof. Lapajne in referent za osn. šol. P. Flerč še vedno na svojem mestu. V koliko se hočejo izpremembe iz partizanskih ali stvarnih ozirov in od katere strani se daje pobuda za kakršnekol izpremembe, bomo poročali z ozirom na razvoj dogodkov. Gotovo pa je, da bodo vsaka partizanska premeščanja in odstavljanja nemogoča, če bo učiteljstvo solidarno in ne bo sprejemalo mest, ki mu jih dajejo politične stranke za to, da izmenjajo in izpodrinejo drugega stanovskega tovariša s kakega mesta. Formalnost uradnega poziva v tem pogledu ne opravičuje. Ne moremo v tem oziru preko ugotovitve, da stranke prerade izigravajo v tem pogledu meščanskošolsko učiteljstvo, če vidimo, da je osnovnošolsko učiteljstvo solidarno.

— Seja širjega sosveta Pov. UJU — Ljubljana se bo vršila še ta mesec, ker se je treba dogovoriti o sistematičnem delu pri okrajnih učiteljskih društvih v tekočem poslovnem letu in vseh drugih aktualnih vprašanjih, o katerih morajo biti društva informirana.

— V zadnji številki je več tiskovnih pomot. Popravljamo samo v glavnem smiselne: V uvodniku drugi stolpec se mora glasniti... »a stari zakoni (čl. 34. kr. dež. zak.) imajo tolmačenje j a s n o (ne »samo«) v nemškem tekstu. Notica glede kuriva na 3. strani, tretji stolpec se mora glasniti: Izvršni odbor je poročal o izpremembi te uredbe že na seji Glavnega odbora tik pred glavno skupščino v Skopljju (in ne »v Subotici«), da je interveniral pri ministrstvu v zadevi kuriva vsemu učiteljstvu in je tudi dosegl izpremembo te uredbe in prid vse mu učiteljstvu. — Z današnjo notico zgoraj popravljamo tudi zadnjo notico v tej zadevi.

— Reorganizacija učiteljskega Udrženja. Za letošnje leto je to eno izmed temeljnih vprašanj s katerimi se bo moralo baviti članstvo UJU. V tem pogledu je izdalo Poverjenstvo UJU — Beograd obširno brošuro pod naslovom »snovi za reorganizacijo UJU« od tov. Drag. M. Mihailevića in Danilo Milanovića, ki se bavita s tem problemom. Knjiga daje široke poglede za reorganizacijo naše stanovske organizacije. Stane samo 10 Din in poštne stroške ter se naroča pri Poverjenstvu UJU Beograd, Učiteljski Dom. Če jo naročite po dopisnici, zahtevajte poleg položnico.

— Izredni občni zbor Zveze državnih nameščencev za Slovenijo se vrši 25 t. m. (v nedeljo), na kar opozarjamo vsa naša okrajna učiteljska društva, ki so včlanjena pri Zvezi.

— Šolski oder. Na razstavi »Ljubljana v jeseni« bode v oddelku »Naše gledališče« razstavljen tudi »Šolski oder«, ki je last osnovne šole v lški vasi. Ogrodje tega odra je sestavljen tov. Grašič, šolski upravitelj v lški vasi, a poslikal ga je tov. Lulik, učitelj v Ribnici. — Oder se da razstaviti in za vzemamo razstavljen zelo majhen prostor in je zato najpripravnější šolski oder. Opozarjamo tovariše(ice), ki imajo priliko in se zanimajo za šolske odre, naj si ogledajo na velesejmu v Ljubljani za časa razstave (17.—26. septembra) tudi oddelek »Naše gledališče«.

— Tovariš, kronski penzionist nam piše: Kakor veste, g. urednik, nas je kronske penzioniste skušala potolažiti finančna uprava za Slovenijo, češ: »Počakajte! Poslali Vam bomo prej poziv, da vpošljete upokojitvene dekrete, na podlagi katerih boste prevedeni na »dinarske«. S prvim avgustom stopi stvar v veljavo! Toda minul je 1. avgust, 1. september, a teh »pozivov« še ni, a kamo li priboljšek! Priboljšek? Pač so nam za avgust odtegnili na »dohodnini« (kdo se ne smeje?) več dinarjev. Zdaj pa upaj še nadalje »prevedbo« v dinarske! Nekdo se je kronskemu penzionistu začel dil češ: kako more živeti ob beraški pokojnini. »Živim ob samih — dolgovi.« je bil odgovor. Tableaux!

— Ivan Krajnik, sedemdesetletnik. 4. septembra je slavil Ivan Krajnik, upokojen nadučitelj v Mariboru 70. rojstveno leto. Krajnik je rojen Gorican, z odliko izprašan za meščanske šole in izborn karto graf slovenski. Toda sreče nima in zaman se je poganjal 39 let za službo na meščanski šoli. Njegov prijatelj Le ban (Lucilius) je v dveh člankih (v »Slovenca« in »Jutru«) opisal Krajnikovo — Kalvarijo. Želimo, da vrli tovariš še mnogo let vztraja pri svojem prosvetnem delu ter da dobi za doščenoje, v kar pomozi Bog!

— Počitniški tečaji na šolah. Nekateri upravitelji so imeli v svojih šolah med počitniški tečaje iz ročnega dela kmetijstva i. dr. Na podlagi okrožnice velikega župana ljubljanske oblasti pa je po naročilu ministrstva prosvete S. N. br. 23.283 z dne 6. avgusta 1926 zaprositi v bodoče za take tečaje predhodno dovoljenje ministrstva prosvete.

— Članom Slov. šolske Matice za ptujski okraj. Blagajnik Slov. šolske Matice je poslal dopis, v katerem sporoča, naj vplačajo člani Ptujskega učiteljskega društva članarino za Slov. šolsko Matico (30 Din) pri onem tovarišu, ki ga določi Ptujsko učiteljsko društvo kot poverjenika Slov. šolske Matice.

— Vsemu članstvu! Odboru »Društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani« se je pravkar posrečilo osvoboditi društveno premoženje vsakršnih obveznosti, s čimer nam je dana možnost, da se dolgoletni namen končno realizira. Treba le še malenkostnih žrtev. Vsakogar moralna dolžnost je, da takoj plača letošnje članarino 20 Din potom svojega društvenega blagajnika, ki naj skupno vsoto odpošlje podpisaneu blagajniku. Lanski člani naj svoje zaostale obveznosti takoj uredi! Konvikt priznava Učiteljska tiskarna od prodanih šolskih zvezkov 1%, »Ides«, tvornica kemičnih izdelkov Kranj od nabavljene praška za črnilo in raznih črnil 10%, »Kosmos« od dobave učil za mehaniko, elektriko, kemijo 25% provizijo. Vsaka šola naj priredi vsaj eno igro v prid Učit. konviktu. Doslej sta se odzvali le dve šoli. Temelje stanovske organizacije podkrepimo, ako članstvu olajšamo družinske skrbi in če z lastnim Domom omogočimo razne ekskurzije in počitniške tečaje. Od besedi k dejanjem! — Cerklje pri Kranju, 9. sept. 1927. — Josip Lapajne predsednik. Josip Kobal, blagajnik. Anton Arigler, tajnik.

— Za razširitev osnovne šole v Šoštanj. Šola se je bil skozi leta in leta hud boj. Vedno in vedno so prišle nove težkoče, da se je ista zavlekla. Šola je bila raztresena na treh krajih, eno poslopje je delila z meščansko šolo tako, da ni ne ena ne druga imela dovolj prostorov. V nevarnosti smo bili, da izgubimo meščansko šolo. Ker so okoliške občine sistematično odklanjale vsak prispevek in z rekuzir vedno zavlačevali razvoj našega šolstva, je mestna občina Šoštanj sklenila, na lastne stroške prizidati k osnovni šoli potrebne prostore, da na ta način uredi naše šolstvo. S polno paro se je delalo na prizidku 6 razredov 2 kabinetov in stranišč, tako da je bil isti gotov do konca avgusta. S tem je dobilo vseh 12 razredov osnovne šole s potrebnimi stranskimi kabineti lepe in primerne prostore pod eno streho, meščanska šola pa lastno poslopje. Svečana otvoritev se vrši v nedeljo 18. t. m. s službo božjo na prostem pri šoli, blagoslovljenjem, raznimi govori in deklamacijami! Vabimo na to redko slavlje tovariše in tovarišice z našega okraja, nadalje ono učiteljsko, ki je službovalo na naši šoli ter se je preselilo na druga službena mesta ali pa v pokoj ter vse druge, ki poznajo naš Šoštanj!

— Glasboljubivemu učiteljsstvu! Ob pričetku šolskega leta snujemo načrte za prosvetno delo v šoli in med narodom. Mnogo izmed nas se posveča posebno rado petju, saj imajo naši zbori večinoma pevovodje iz učiteljskih vrst. In kdor ima le količkaj veselja do dela za narodovo srčno kulturo, za blažilno moč lepega petja tudi v letošnjem letu, ne bo prezrl novih glasbenih izdaj in listov. Tovariš Ciril Pregelj v Celju je zopet podaril šolskim zborom 30 troglasnih narodnih in ponarodelskih pesmi v lično opremljeni zbirki. Za šolsko petje izbire dovolj! Opozarjamo dalje na tri slo-

venske glasbene liste »Cerkveni glasbenik« za cerkevno glasbo; »Zbore« in »Pevca« pa za svetno zborovsko glasbo. Ne bi smelo biti glasbeno naobraženega učitelja, ki ne bi bil naročnik vseh treh. (Naročnina za vse tri 105 Din letno). Če pa si težko utrgamo ta denar pri svojih dohodkih, pa pridobimo našim glasbenim listom kot naročnike profesorske, učiteljske in šolske knjižnice. Uprava »Cerkvenega glasbenika (35 Din) je v Ljubljani, Pred škofijo, »Zbor« se naročajo pri pevskem društvu »Ljubljanski Zvon« (40 Din), »Pevca« (30 Din) pa razpošilja »Pevska zveza« na Miklošičevi cesti. Podpirajte naše glasbene liste in pridobite jim naročnike!

— Pri Sv. Ani v Slov. goricah je dne 7. septembra t. l. po mukepolnih bolečinah umrla učiteljica ga. Seyfried-Lužar Mira. V nedeljo zvečer 4. septembra se je zastrupila s strupenimi gobami (divji kukmak). Dasiravno je bila poklicana hitra zdravniška pomoč in se je kazalo v pone- deljek na bolje, je vendar podlegla. To je letos že tretja žrtev zastrupljenja z gobami. Bila nam je vestna tovarišica, marljiva in priljubljena vzgojiteljica v šoli nad 12 let. Pogrešana jo bo naša mladina v šoli, katera je ljubila kot svojo mater in to ne za- stonj, saj ona je bila res prava mati otrokom. Vedno smo jo videli veselo v vsaki družbi, nikdar ni kazala slabe volje. Zapu- šča štiri majhne otročičke, kateri jo bodo hitro in težko pogrešali. Nesrečnim pre- ostalim naše iskreno sožalje, njej pa bodi zemljica lahka! — Tovariši. Učiteljski zbor.

— Katera koleginja bi v tem šolskem letu zamenjala službeno mesto ob železnici v ljubljanski okolici, kranjskem, litijem ali kamniškem okraju z lepim službenim mestom v mestu ob železnici. Ponudbe na upravo »Učit. Tov.« pod »Zamenjava službe«. T.

Osebnne zadeve.

—i V državno službo so sprejeti in po- stavljeni za učitelje: Mariborska oblast. Slava Benedik v Skale, Miroslava Verčkov- nik v Studenice, Ida Šumer v Št. Ilj pod Turjakom, Mihaela Krašovic v Kapelo, Ma- rija Majerhold v Št. Janž pri Dravogradu, Matilda Rajh v Makole, Ela Čonč v Št. Ju- rij v Slovenskih goricah, Angela Ambrožič v Veliki Poljani, Zofija Jerele v Sv. Bol- fenk na Kogu, Jožefa Luževič v Stopree, Marija Majer v Pečarovec, Emilija Jurinec v Svečini, Marija Visenjak v Odrancih, Ste- fanija Prešern v Beltince, Ana Kotnik v Sv. Urban, Bruna Jovčič v Sv. Tomaž, Ma- rija Lenartič v Dornovo, Marta Golobič v Šmartno pri Slovenjgradcu, Marija Kinčič v Prtočo, Vera Kajž na deklško v Sv. Ju- riju pri Celju, Karolina Klun v Žiže, Justina Zorjan v Loče, Ljuboslava Grmovšek na Muto, Fran Druškovič v Sv. Miklavž, Milan Straus v Gornjo Lendavo, Srečko Robin- ščak v Šoštanj, Ivan Teuersu v Gornjo Po- nikvo.

—i Premeščeni so v ljubljanski oblasti: Josip Vončina v Gornje Jezero, Mara Se- žun k Devici Mariji v Polju, Martin Men- cej v Zagorzdac, Anton Belihar v Brežice na osnovno šolo, Avgustin Clemente v Kr- vavo peč. Vsi s 1. septembrom 1927.

—i Premeščeni so v mariborski oblasti: Franja Schneider v Ivance, Branimir Čeh v Slovensko Bistrico, deška, Florentina Met- lika na deklško; v Solčavo Drago in Mar- jeta Čepič, Karolina Vuk v Sv. Lovrenc na Dravskem polju, Terezija Ferenčak v Za- vrč, Marija Polak na Ponikvo, Drago Bi- tenc v Veliko Poljano, Vanda Medica v Spod. Kungoto, Miroslav Viher v Ljubno, Karolina Arnejc v Lovrenc pod Prežinom, Milica Vrečko v Fram, Pavla Grobin v Vu- hred, Erna Killer v Gotovlje, Iva Košar v Frankolovo, Karla Srebrnič v Podgorje.

—i V državno službo so sprejeti in po- stavljeni za učitelje: Ljubljanska oblast. Ivan Globokar v Stično, Rudolf Bratok v Tunjice, Avgust Flegar v Sodražico, Kaste- lic Matilda v Čepelje, Josipina Velikopoljska v Kastav na osnovno šolo.

—i V glasbeni tečaj, ki se vrši v Beo- gradu, so sprejeti naslednji slovenski učitelji: Josip Bajde iz Maribora, Stanko Tav- želj iz Hinj, Rajko Burg iz Žusma, Izidor Koch iz Starega trga pri Črnomlju, Albert Rajčič iz Jesenice, Danilo Jeletič iz Sv. Vi- da nad Ljubljano, Stanko Jurdana iz Kastva in Ubald Justin z gimnazije v Mur. Soboti.

—i Sprejem učiteljev v telovadni tečaj v Beogradu. Kakor smo naknadno doznali je bil sprejem učiteljskega v telovadni tečaj v Beogradu izpremenjen sledeče: Dragica Roškar v Dolnji Lendavi, Justina Bolhar v Čepeljah, Ciril Pivk v Litiji, Milan Jaklič v Makolah, Milivoj Jarnovič v Volčji Gomili, Mirko Koželj v Zetalah, Nande Kavčič v Solčavi, Ladislav Poljšak v Zagorzdac, Zma- go Konečnik v Beogradu, Josip Zega v Gu- štanju, Josip Kocmur v Beltincih in Zvo- nimir Šuligoj, učiteljski abiturijent. Ime- novani so šolsko leto 1927./28. oproščeni po- učevanja in se morajo 14. septembra javiti v ministrstvu prosvete, kjer bodo po zdrav- niškem pregledu definitivno sprejeti v tečaj.

Vestnik upokoencev

—up Društvo upokojenega učiteljskega v Sloveniji vabi svoje člane na občni zbor, ki se vrši dne 6. oktobra t. l. ob 15. uri v dru- štenih prostorih v gostilni pri »Majaron- čku«. Spored: 1. Pozdrav predsednika. 2. Poročilo tajnika, blagajnika in pregledoval- cev računov. 3. Volitev odbora. 4. Slučajno- sti, predlogi. K obilni udeležbi vabi odbor.

Društvena zborovanja UJU.

Vabila

— SRESKO UČITELJSKO DRUŠTVO ZA SREZ MURSKA SOBOTA ima svoj redni občni zbor v soboto, dne 24. septem- bra t. l. v šoli v Murški Soboti. Na dnev- nem redu je: 1. Dopisi. 2. Poročilo o po- krajinski skupščini. 3. Poročilo o glavni skupščini v Skoplju. 4. Poročila društvenih funkcionarjev. 5. Volitev odbora za uprav- no leto 1927./28. 6. Razgovor o ped. didak- tiških krožkih. 7. Slučajnosti. Zborovanje prične takoj po prihodu vlaka. — Odbor.

Poročila:

+ BELOKRANJSKO UČITELJSKO DRUŠTVO je zborovalo dne 14. maja 1927 v Metliki o priliki velikega skupnega zbo- rovanja štirih društev.

Tov. predsednik Albin Razpotnik je pozdravil vse navzoče, posebno nova člana društva sreskega šolskega nadzornika Ci- rila Vizjaka in njegovo soprogo tovarišico Ljudmilo Vizjak-Kovač. Pozdravil je tudi tov. Binderja, ki se je vrnil k nam in čes- tal tov. Vilfanu in Lumbarju k usposoblje- nostnemu izpitu.

Zborovanje sta posetila tudi poverje- nik UJU A. Skulj in urednik »Učit. Tova- riša« Ivan Dimnik.

Zapisnik o zadnjem zborovanju je bil soglasno odobren.

Prečitali in pojasnili so se vsi došli dopisi.

Za člane novo ustanovljenega krožka so bili izvoljeni: tov. Primožičeva, tov. Štrubelj, predsednik krožka pa je tov. Če- bular. Sreski šolski nadzornik pa se je na- posil, da bo delovanje krožka podpiral z nasveti in predlogi.

Tovariš urednik Dimnik je k že zna- nemu revizijskemu poročilu dodal obširna pojasnila in odgovarjal na stavljenja razna vprašanja tov. Živojinoviča, Tončiča in Štrubelja. Pojasnilo se je vzelo na znanje. Tov. predsednik se je tov. uredniku za- hvalil.

Ker je prihajal čas za skupno zboro- vanje, je tov. predsednik zaključil domače zborovanje.

+ BELOKRANJSKO UČITELJSKO DRUŠTVO je zborovalo dne 11. junija 1927 v Črnomlju ob navzočnosti vseh čla- nov.

Zapisnik o zadnjem zborovanju se je prečital in odobril.

Vsi došli dopisi so bili prečitani in po- jasnjeni.

Društvo je prejelo iz dvorne pisarne zahvalo za poslano vdanostno brzojavko Nj. Vel. kralju Aleksandru I. o priliki skupnega zborovanja v Metliki in zahvalo Karlovškega učiteljskega društva.

Tov. predsednik se je zahvalil priprav- ljalnemu odboru v Metliki in tov. Čebu- larju za izvršitev diplome.

Tovarišica Vizjak-Kovač je predavala o »Pisanju v osnovnem razredu«. V uvodu svojega predavanja je pojasnila namen in pomen pisanja v osnovnem razredu. Poka- zala je pot, ovire in težkoče, ki se jih je izogibati pri pisanju, da pridemo tudi mi do uspehov, ki jih je tovarišica dosegla, kar so pričali zvezki, ki so bili članstvu na vpogled.

Tov. Bonča je v kratkih potezah očr- tal pokret »Vidovičeve šole«, da vzbudi tudi med našim članstvom zanimanje.

Obema predavateljema se je tov. pred- sednik iskreno zahvalil.

Tov. blagajničarka je prosila tovariše (ice) za redno plačevanje članarine. Pre- glednika računov tovarišica Pavlinova Mi- lica in tov. Lumbar sta pregledala račune in jih našla v redu, zato sta predlagala tov. blagajničarki in ostalemu odboru absoluto- rij. Ker se poslovno leto prične zdaj s 1. julijem in konča 30. junija, bo občni zbor vselej meseca septembra.

Književnost in umetnost.

—k Navodilo pri pouku v računstvu na osnovni šoli. Sestavil A. Črnivec, bivši rav- natelj učiteljskega v Ljubljani. Izdala Dr- žavna zaloga šolskih knjig. Knjiga vsebuje izčrpano metodiško navodilo za pouk ra- čunstva v osnovni šoli. Cena 200 strani ob- segajoči vezani knjigi 44 Din.

—k Čitanka štednje, uredil Nikola Ga- češa. Izdal »Organizator«, zavod za racijo- nalizacijo, Beograd, poš. pretinac 365. Či- tanka vsebuje berila in navodila za varče- vanje. Cena čitanke je 10 Din.

—k Dalton: Plan Metoda od Salih Lju- buničiča. Izšla je iz štampe knjiga pod go- njim naslovom od poznatog pedagoškega pisca u kojoj se prikazuje posve nov i vrlo zanimljiv način rada u svim vrstama uzgoj- nih škola. Cijena je knjizi 10 Din, a naru- čuje se kod pisca (Zagreb, Viša pedag. ško- la, Meduličeva 33) i u svim većim knjiža- rama.

—k »Luč« književna družina v Trstu je izdala za leto 1927. tri knjige: France Bev- kresna noč, izvirna povest. Dostojevskij: Tuja žena in mož pod posteljo, prevod iz ruskega in »Luč«, poljudno znanstveni zbornik. Nova književna založba v Trstu nam priča, da se slovenska knjiga v neosvo- bojeni domovini razvija kljub hudemu te- rorju zadosti dobro.

—k L. N. Tolstoj: »Rodbinska sreča«. Roman, ki ga je prevedel I. Vidmar, je iz- šel v Tiskovni zadrugi v Ljubljani. Cena broš. knjigi 26 Din, v platno vezani 34 Din. Po pošti 2 Din več. Dobi se v vseh knji- garnah.

—k Janko Orožen: Zgodovina Celja II. del. Podnaslov: Srednjeveško Celje kot središče državnovernega stremjenja: do- ba narodne samostojnosti, Savinjska marka, knezi in grofje Celjani. Knjiga obsegajoča 160 strani, je izšla v založništvu Goričar & Leskovšek v Celju in stane 28 Din.

—k Slovenska umetnost I. del. Slikar- stvo. Spisal Viktor Steska. Založila Druž- ba sv. Mohorja. Knjiga ima 432 strani z 72 slikami. Cena broširanemu izvodu za člane 30 Din, za nečlane 40 Din. Cena vezani knjigi za člane 39 Din, za nečlane 52 Din.

—k Človeško telo njega stroj in delo- vanje. Sestavil dr. A. Košir. Založil Jugo- slovenski šolski savez. Knjiga je oprem- ljena s 87 slikami in stane 30 Din. Naroča se po vseh knjigarnah.

— Načrti za muški ručni rad u III., IV. i V. razredu osnovnih škola. Priredio: Ma- rijan Markovac, nastavnik za muški ručni rad u gradanskoj i učiteljskoj školi. (12 li- stova sa 106 načrta). Cijena dinara 30. Za- greb 1926. Tisk zaklade tiskare narodnih no- vina u Zagrebu. Izdanje »Narodne knjižni- ce« Zagreb, Vojnička ulica 13. — Ker je ob- ligatna upeljava deškega ročnega dela spra- vila marsikatega učitelja v zadrego, se tru- dijo nekateri tovariši, ki so imeli priložnost pogledati se v to stroko, da podajo primer- nih navodil za uspešno udejstvovanje o tem predmetu. Med drugimi nam je podal tako navodilo tudi Marjanovič, strokovni učitelj v Zagrebu. In sicer je to že drugi del njego- vih »Načrtov«. (I. del je izšel pred dobrim le- tom, in sicer za I. in II. razred osnovnih šol). Sedanje navodilo vsebuje 12 predlog, ki se odlikujejo po jasnosti in primitivnosti, tako da se jih lahko uspešno poslučuje tudi vsak učenec. Prva predloga prinaša vzorce za mo- deliranje iz ilovice v metodiški zaporednosti, pričinja s kroglo iz katere oblikuje predme- te okrogle oblike (pomaranča, jabolko, li- mona, repa itd.) Druga predloga vsebuje vzorce iz naravnih šib; mizo, stol, klopico, stolo, okvir. Šolam na deželi bo zlasti do- bro služila predloga, ki pokazuje razne na- čine cepljenja dreves. Tudi načrti za izdelke v lesu so zelo primerni, ker vsled svoje enostavnosti ne zahtevajo niti posebne spretno- sti s strani učencev, niti prevelikih stroškov glede nabave materiala in orodja (obešal- nik, polica, škrinica za pribor, hišica za ko- so itd.). Tudi izdelki iz petlarstva so tako enostavni, da jih vsakdo lahko posname z risbe, posebno še, ker je poleg naslikan na- čin pripravljavanja viter. Najbolje pa je za- stopano lepenkarstvo (kartonaža — s štirimi predlogami, porisanimi z vsemi najpriklad- nejšimi načrti vsakovrstnih izdelkov; na pr.: predmeti s četverkotno osnovno obliko: škatel, koledarji v raznih oblikah, okvirji, skledice raznih oblik itd. Za one šole, ki ni- majo sredstev za orodje in material, bo pa dobrodošla priloga z igračkami, ker so vse te igračke napravljene iz predmetov, ki jih otroci dobe doma, nabero v gozdu ali na vrtu (želod, storži, makove glavice, deščice od škatel itd.). Zlasti dobro bo služilo pi- smeno navodilo (na ovojlu) za izdelavo vseh teh predmetov, bodisi glede materiala, ka- kor tudi glede orodja in načina izdelave. Za- to »Načrte« priporočamo vsem učiteljem ro- kotvornega pouka, vsled enostavnosti pa še posebno začetnikom v tem predmetu.

Književno naznanilo. V založbi Slovenske šolske Matice se je pravkar dotiskala kot redna publikacija za l. 1927/8 knjiga »Kulturna pedago- gika, Kazipot za razumevanje včlovečenja« (250 strani), ki jo je napisal vseučil. prof. dr. K. Ozvald.

Ta knjiga je menda prvi poizkus, sistema- tično pokazati, da je tudi na kulturnem poprišču vzgojstva (izobrazba, pouk, vzgoja), kakor i sicer v življenju — »vse z vsem v zvezi«. S tem bi hotelo pred vsem drugim biti rečeno, da je vseh vrst prizadevanje na področju vzgoje, pouka in izobrazbe svojevrstno dogajanje, ob katerem kul- turno življenje samega sebe ohranjuje in oblikuje. In pa da je prav zato kultiviranje človeka, zlasti pa kultiviranje mladega pokolenja najtesneje spo- jeno s kulturnim bitjem in žitjem kakega naroda.

S tega vidika skušajo uvodna poglav- ja izpričati, da se odigravanje vzgojstvenih po- javov po svojem bistvu neprimerno bolj razteza v dimenzijo širine in višine, oziroma globine, ne- goli domneva običajna šolska modrost, ki vzgoj- sto istoveti s — šolskim učiteljevanjem ali s »pedagogiko« v zloglasnem, pedantičnem pomenu besede.

Jedro knjige se deli na dvojce: prvi del ob- sega splošno kulturoslasje, a drugi jemlje v pre- tres šolske probleme.

I. Kulturoslasni del prikazuje — sine ira et studio — glavne oblike, v katerih se dandanes odigrava kulturno življenje vse po svo- jih lastnih normah: gospodarstvo po eko- nomskemu načelu najmanjšega potroška sil, znanstvo po ideji lepote, politika po per- spektivah moči, socialnost po vodilu lju- bezni do bližnjega, verstvo po pojmu svetosti. Posebe izčrtana je struktura duše, kakor se je človeku izoblikovala v dobi in miselnosti stro- jev.

II. Drugi del pa razpravlja o šoli kot samo- svojem organu kulturnega življenja in o šolskih vprašanjih, ki povsem organski po- ganjajo iz utripov tega življenja: o bistvu šole, njenih nalogah in oblikah, o reformnih težnjah na področju šolstva, o možnostih in mejah kulturne politike, o učiteljskem problemu itd.

Knjiga se je rodila iz občutene potrebe po trdni idejni podlagi, raz katero bi bilo mogoče, pedagoška vprašanja v širokem, kultur- nem pomenu besede smiselno staviti in re- ševati.

—k Koledar Podmladka Rdečega križa kraljevine SHS za šolsko leto 1927./28. Uredil Svetolik R. Milosavljevič, izdal Glavni odbor Podmladka Rdečega križa v Beogradu. Str. 111. Cena koledarčku, ki je opremljen z več slikami 3 Din.

Učiteljski pravnik.

—§ Brezplačno zdravljenje državnih uradnikov. Glasom člena 7. pravilnika o izvrševanju odredb fin. zakona za leto 1927/28. (Glej »Ur. list« št. 55/220 — ex 1927), se ne smejo dovoljevati nikakršne ugodnosti za zdravljenje v bolnicah. Drž. uradniki se smejo zdraviti v I. in II. razredu samo, če plačajo naprej razliko med takso za zdravljenje v III. razredu in takso onega razreda, v katerem se zdravijo. Taksa za zdravljenje v vseh bolnicah znaša za I. razred 100 Din, za II. razred 75 Din dnevno. Taksa za zdravljenje v III razredu znaša v bolnicah: Brežice, Slovenjgradec, Murska Sobota in Ptuj po 28 Din; Maribor, Celje in Ljubljana po 30 Din; Čakovec po 25/20 Din; Kandija, Novo mesto in Krško po 25 Din dnevno. Z ozirom na to odločbo je črtati v Ročnem katalogu za šolsko leto 1927/28. na strani 106., III. odstavek in v IV. odstavku znesek v oklepaju. Gornje besedilo je izrezati in ga prilepiti na 107. stran Ročnega kataloga.

—§ Stanarina neoženjenih državnih uslužbencev, ki žive v skupnem gospodinjstvu z osebami, proti katerim imajo zakonito dolžnost vzdrževanja (otroci starše in obratno). Ministrstvo pravde je izdalo z odlokom št. 32.641 od 30. aprila 1925 mišljenje, da pripada državnemu uslužbencu 100% stanarina, če živi v skupnem gospodinjstvu z osebo, proti kateri ima zakonito dolžnost vzdrževanja, če ta oseba nima nobenih dohodkov in če državni uslužbenec faktično in edini vzdržuje (glej odlok V. Z. ljubljanske oblasti P. br. 1272/1 1927). Vloge za nakazilo 100% stanarine je podkrepiti z dokazili.

§ Prijava za rodbinsko doklado — pri loga k prošnji za odmero pokojnine ob pri liki upokojitve. Ministrstvo prosvete je naredilo z odlokom P. br. 11.256 od 19. avgusta 1927, da mora vsak upokojeni učitelj priložiti prošnjam za odmero pokojnine poleg ostalih dokumentov tudi »prijava« za odmero rodbinske doplate, če ima pravico do te. Prijava mora biti točno izpolnjena in overovljena od pristojne oblasti. Obrazci »prijava« se naročajo v knjigarni Učiteljske tiskarne.

—§ Odpust iz državne službe ob 21 letu če ni zadostil vojaški dolžnosti: Glavna kontrola se je pri ministrskem svetu pri tožila da se v državno službo sprejemajo dijaki, ki so dovršili 21. leto starosti, a niso zadostili svoji vojaški dolžnosti, ker jim je bil kadrovski rok odložen na poznejši čas. To nasprotuje členu 122. ustave in členu 4. zakona o državnem prometnem osebju. Vsi šefi železnih službenih edinic so vsled tega dobili nalog, da odpuste iz službe vse one, ki so sicer dovršili 21. leto starosti, niso pa zadostili svoji vojaški dolžnosti, ter da v bodoče takih oseb nikakor ne sprejemajo v službo. Pod zadoščenjem vojaških dolžnosti se razume odsluženje kadrovskega roka, osvobodjenje od vojaške službe ali pa proglašenje nesposobnosti za vojaško službo.

—§ Kdo plača zdravniško spričevalo? Na razna vprašanja, kakor je tolmačilo člen 183. finančnega zakona za leto 1927/28. je izdalo ministrstvo pravde Centralna komisija za izvrševanje urad. zakona pod št. 34.684 od 5. julija 1927 sledeče mišljenje: V vseh slučajih, ko se hoče državni uslužbenec okoristiti s kako pravico, ki je v zvezi z njegovim zdravstvenim stanjem in ki je odvisno od ugotovitve tega stanja, tedaj mora uslužbenec doprinesiti spričevalo o svojem zdravstvenem stanju, pa najsi to zahteva od njega oblast, ali pa, da je že po samem zakonu dolžan to doprinesiti, kot je na primer slučaj upokojitve. V vsakem takem slučaju si mora uslužbenec preskrbeti tako spričevalo na lastne stroške.

Če pa smatra državna oblast priloženo spričevalo za nezadostno, ali pa da zahteva ponovno konstatcijo zdravstvenega stanja uslužbenčevega po lastni inicijativi, tedaj je dolžnost državnih in samoupravnih zdravnikov, da izvršijo pregled brezplačno in to v smislu člena 188. finančnega zakona za leto 1927/28.

—§ Tolmačenje uradniškega zakona glede državnega strokovnega izpita za učitelje. Ministrstvo prosvete Kraljevine Srbije, Hrvata i Slovenaca, O. N. Br. 47831, 26. julia 1927. godine u Beogradu, Po čl. 3. Drž. osnovnoškolskog Zakona od 14. V. 1869. g. odnosno od 3. V. 1883. g. učitelji u Sloveniji in Dalmaciji posle dve godine učiteljske službe dobijaju pravo na polaganje praktičkog učiteljskog ispita, nije pak zakonom određen rok, u kojem se ovaj ispit mora položiti.

Po čl. 54. Zakona o činovnicima i ostalim državnim službenicima građanskog reda, za prelaz iz pripravnih grupa ustanovljavaju se državni stručni ispiti. Pomenuti praktičan učiteljski ispit sada važi kao državni stručni, koji se pomenutim članom traži. — Prema istom članu rokovi za sticanje prava za polaganje stručnog ispita ni u kom slučaju ne mogu biti duži od tri godine od dana stupanja u službu.

Po čl. 14. Zakona o činov. građ. reda državna je služba zap rve tri godine privremena, a po isteku privremene službe (čl. 16.) službenik dobija stalnost pod uslovima koji se predviđaju zakonom t. j. ako je položio državni stručni ispit (čl. 54.) i ako je nadležna komisija za ocenu, po njegovom opštem vladanju i dokazanom uspehu u službi (čl. 18.), našla da je sposoban da postane stalan. — U slučaju da komisija za ocenu nađe da službenik nije sposoban da postane stalan (čl. 19.) on će se otpustiti iz službe. Izuzetno po odluci Komisije, službenik može ostati još godinu dana privremen, ali mu se ta godina neće računati za napredovanje. Ako, po isteku ovoga roka, Komisija nađe da službenik ne može postati stalan, otpustiće se iz službe i ne može više u istu struku.

Prema ovakvim odredbama Zakona o činovnicima, jasno je, da dosadnja praksa po čl. 38. Drž. osnovnoškolskog Zakona računajući s tim, da su učitelji, bez praktičkog ispita, usled ratnih i posleratnih nesređenih prilika, imali do sada dovoljno vremena, da ispune uslove pomenutoga člana mora prestati, i u buduće se ima u svemu postupiti po propisima Zakona o činovnicima građanskog reda.

Na osnovi svega toga, a u težnji da se u interesu same učiteljske službe propisi Zakona o činovnicima građ. reda primene i na učitelje narodnih škola, naređujem: za Ljubljansku, Mariborsku, Splitsku i Dubrovačku oblast: Da od sada učitelji, po stavljeni sa učit. ispitom zrelosti, moraju biti dužni da posle dve, a najmanje za tri godine učiteljske službe, polaže praktički učiteljski ispit. Ako pak usled neispunjenih uslova bude oglašem od strane komisije za nesposobnog da postane stalan njemu će se dopustiti da može ostati još godinu dana privremen, s tim, da za to vreme položi praktičan učiteljski ispit, ali mu se ta godina neće računati za napredovanje. Ako, i po isteku ovog roka, učitelj ne položi ovaj ispit, otpustiće se iz službe, i ne može se više u istu struku primiti. — Dosadašnja praksa, da se praktičan učiteljski ispit može polagati i posle tri, pa čak i posle pet godina, obustavlja se, a školski će nadzornici odmah poslati Ministarstvu spiskove onih učitelja, kojima je isteklo po tri godine službe, a praktičan ispit još nisu položili. Odelek za Učiteljske Škole u formalnom pogledu stvorile mogućnosti ovim učiteljima, da najdalje u novembarskom roku 1927. god. polažu praktičan ispit. I njima se za napredovanje neće računati vreme provedeno u učiteljskoj službi posle navršene tri godine učiteljske službe. —

—§ Stroški za zdravniški pregled. Ministrstvo pravde — Centralna komisija za izvrševanje uradniškega zakona je izdalo pod br. 34.684 od 5. julija 1927 mišljenje o tolmačenju čl. 183. fin. zakona za 1927/28. nastopne vsebine: V vseh slučajih, ko se hoče državni uradnik okoristiti pravic, ki so v zvezi z njegovim zdravstvenim stanjem, mora predložiti o tem zdravniški dokaz in to ako ga zahteva oblast, oziroma ga predloži lastni prošnji za upokojitev ter mora nositi stroške za to spričevalo sam. — Če pa zahteva državna oblast po lastni inicijativi ponovni pregled v konstatcijo zdravstvenega stanja uslužbenca, tedaj je dolžnost uradnega zdravnika, da izvrši ta pregled brezplačno.

UREDBA O POGODBENIH URADNIKIH IN DNEVNIČARJIH.

Člen 1. Po odredbah člena 130. zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih se smejo sprejemati za dela v službi države pogodbeni uradniki in dnevničarji.

Pogodbeni uradniki se jemljejo za dela, ki jih opravljajo uradniki.

Člen 2. Pogodbeni uradniki se jemljejo samo izjemoma, če ni oseb, ki bi opravljali dotično službo kot redni državni uslužbenci.

Člen 3. Pogodbeni uradniki se ne smejo jemati na položaje, s katerimi je združena funkcija računodajnikov po členu 62. zakona o državnem računovodstvu.

Poedinli resorti smejo označiti s pravilniki, izdanimi po tej uredbi, sporazumno z ministrom pravde in ministrom za finance, še tudi posebne zvanja, na katera se ne smejo jemati pogodbeni uradniki.

Člen 5. Odredbe člena 4. zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih veljajo tudi za pogodbene uradnike in za dnevničarje, toda z izjemo, da se smejo sprejemati delavci pri državnih delavnicah že po dovršenem 14. letu starosti, da pa za tuje državljane ne veljajo odredbe točk 4. in 5. tega člena.

1 »Službene Novine kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca« z dne 1. septembra 1927., št. 196/LV. Ur. list št. 94 od 7. septembra 1927.

Člen 6. Pogodbeni uradniki in dnevničarji se jemljejo za dela v službi države v breme proračunskih partij, določenih zanje; smejo pa se jemati tudi v breme partij za uradnike, zvančnike in služitelje, in sicer: pogodbeni uradniki v breme kreditov, določenih za uradnike, dnevničarji pa v breme kreditov, določenih za zvančnike in služitelje; toda skupno število pogodbenih uradnikov, postavljenih v breme dotičnega kredita za uradnike, ne sme presežati števila mest, določenih v dotični proračunski partiji.

Člen 7. Pogodbeni uradniki se sprejemajo za dela v službi države s pismeno pogodbo po predhodni odobritvi ministrskega sveta, potrjujejo pa se z odlokom pristojnega ministra, ki se objavi v »Službenih Novinah«.

Člen 8. Odredbe zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih se uporabljajo tudi na pogodbene uradnike in na dnevničarje, kolikor se to predpisuje s to uredbo.

Člen 9. Od I. poglavja zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih veljajo za pogodbene uradnike in za dnevničarje samo odredbe tretjega odstavka člena 2. in odredbe člena 4. z izjimbo, določeno v členu 5. te uredbe.

II., III., IV., V., VI., VIII., IX., X. in XI. poglavje se ne morejo uporabljati na pogodbene uradnike in na dnevničarje.

Od VII. poglavja se ne morejo uporabljati odredbe členov 88., 94., 102., 106., 107., 109., 110., 111., 112., 113., 114., 115., 116., 117., 118., 119., 120., 121., 122., 123., 124., 125., 126. in 127., veljajo pa odredbe členov 89., 90., 91., 92., 93., 96., 97., 98., 99., 100., 101., 103., 104., 105., 108., 128., 129. in 130.

Člen 10. Preden se sprejmejo pogodbeni uradniki in dnevničarji za dela v službi države, je treba ugotoviti po originalnih listinah njih ime in priimek, kraj, dan, mesec in leto rojstva, državljanstvo, občinsko pristojnost, ureditev vojaške obveznosti (razen inozemcev), šolsko izobrazbo, strokovno kvalifikacijo, dotedanji poklic in znanje jezikov.

Originalne listine, ki jih morajo priložiti kompetentni prošnji, s katero se potežajo za službo, se jim vrnejo po rešitvi prošnje; v njih povezki spisov pa se vlože, če se prošnici sprejmejo, prepisi teh listin, ki jih overovi starejšina urada, kjer se hrani uslužbenčev povezki spisov.

Člen 11. To, kar plačuje država pogodbenim uradnikom in dnevničarjem, se imenuje nagrada, da se razlikuje od plače in ostalih prejemkov, ki jih dobivajo redni državni uslužbenci. Ta nagrada se ne sme deliti tako, kakor se dele prejemki ostalih državnih uslužbencev, t. j. na osnovno in položajno plačo, stanarina, doklado za otroke in draginske doklade, ampak se mora določiti v eni vsoti. Prav tako ne sme biti v pogodbi o sprejemu pogodbenih uradnikov ali v odloku o sprejemu dnevničarjev določila, da se sprejemajo te osebe s prejemki rednih služiteljev izvestne kategorije in skupine, in tudi se jim na ta način ne sme določati čin. Službena razmerja, ki se urejajo sicer po činu uradnikov, se smejo urediti pri pogodbenih uradnikih s posebnim določilom v pogodbi.

Nagrada pogodbenih uradnikov in dnevničarjev se računi od dne, ko nastopijo v službo.

Člen 13. Nagrada pogodbenih uradnikov (iz člena 11.) se določa s pogodbo.

Člen 14. Povračila potnih stroškov in dnevnice za službena potovanja se plačujejo po predpisih o povračilu potnih in selitvenih stroškov državnih uslužbencev.

V resortih, v katerih je povračilo za izvestna službena potovanja urejeno s posebnimi predpisi, prejemajo pogodbeni uradniki in dnevničarji, dokler opravljajo dolžnosti, določene s temi posebnimi predpisi, po njih tudi povračila, določena za one državne uslužbence, katerim so enaki po svojem opravilu.

Člen 15. Pogodbeni uradniki se smejo po službeni potrebi premestiti na dela v drug urad in kraj.

Povračila potnih stroškov in dnevnice ob premetitvi se plačujejo po predpisih o povračilu potnih in selitvenih stroškov državnih uslužbencev. O premetitvi odloči pristojni minister.

Člen 16. Pogodbeni uradniki in dnevničarji se morajo javiti na službo najkasneje v 10 dneh od dne, ko se jim je priobčil sklep o potrditvi ali odloku o sprejemu; drugače se smatrajo, kakor da niso sprejeti za dela v službi države. Iz osnovanega vzroka sme organ, ki je izdal sklep o potrditvi ali odloku o sprejemu, ta rok podaljšati.

Glede pogodbenih uradnikov se sme določiti s pogodbo tudi daljši rok, do katerega se mora uslužbenec najkasneje javiti na službo.

Člen 17. Če pogodbeni uradnik in dnevničar v primeru člena 104. zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih ne opraviči svojega izostanka, mu ne pristojne prejemki za čas, v katerem je izostan.

Če trajajo njegov neopravičeni izostanek dlje nego tri dni, se odpusti iz del v službi države. V ponovnem primeru se odpusti, če izostanek neopravičeno tudi samo en dan.

Člen 18. Odsotstvo po privatni potrebi s pravico do nagrade iz člena 11. ali 12. se sme dovoliti v enem letu pogodbenim uradnikom in dnevničarjem največ do 15 dni.

Glede pogodbenih uradnikov se sme določiti s pogodbo možnost daljšega odsotstva.

V uradih, kjer je s posebnimi zakoni urejen letni odmor (poslednji odstavek člena 109. zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih), imajo pogodbeni uradniki pravico do tega odmora ob istih pogojih kakor uradniki teh uradov, dnevničarji pa po izprevidnosti starejšin in po službeni potrebi.

Člen 19. Pogodbeni uradniki in dnevničarji imajo ob boleznih, zaradi katere ne morejo opravljati svoje dolžnosti, pravico do nagrade največ za 60 dni v enem letu, če niso zavarovani po zakonu o zavarovanju delavcev; v tem primeru jim pripada v boleznih podpora, ki jo določa ta zakon.

Glede pogodbenih uradnikov se sme določiti s pogodbo tudi daljši rok; vendar pa ne sme biti ta rok nikoli daljši od 90 dni.

Če traja bolezen dlje, jim prestateno dela v službi države.

Člen 20. Pogodbene uradnike in dnevničarje ocenjuje brez posebnih formalnosti njih neposredni starešina. Tem pristoji tudi pravica, izrekat kazni za nerednost, ki sta: opomin ali zmanjšba enomesečne nagrade največ do 15%.

Člen 21. Disciplinske kazni za pogodbene uradnike in dnevničarje so te-le:

1. ukor;
2. zmanjšba redne nagrade do 25% mesečne vsote za tri mesece;
3. odpustitev (prestanek službe brez odpovedi).

Člen 22. Disciplinske kazni izrekaajo brez formalnega postopanja pogodbenim uradnikom in dnevničarjem organi, ki odločajo o potrditvi ali o sprejemu. Če je ta organ minister, kaznovanec nima pravice pritožbe; če pa je to podrejen organ, ima kaznovanec pravico pritožbe na pristojnega ministra.

Člen 23. Služba prestane pogodbenemu uradniku in dnevničarju:

1. ko poteče pogodba ali odpovedni rok (člen 24.);
2. če postane duševno ali telesno nesposoben za delo;
3. če nastopi primer iz členov 17. ali 19.;
4. če pride v konkurz;
5. če se obsodi s sodbo rednega sodišča na kazni na svobodi, daljši od enega meseca;
6. če ni, ko je dovršil 21. leto starosti, odslužil obveznega roka v stalnem kadru, razen ako ni naš državljan, ali če je, po odredbah zakona o ustroju vojske in mornarice kot stalno ali začasno nesposoben, oproščen službe v stalnem kadru, odnosno mora plačevati vojnico, a je ni plačal;
7. z disciplinsko odločbo;
8. s smrtjo.

O prestatku službe odloči onj organ, ki je odločil o potrditvi ali o sprejemu.

Člen 24. Dnevničarju se lahko služba vsak čas administrativno odpove v 15-dnevnem roku od dne priobčitve. V istem roku pripada tudi njemu vsak čas pravica odpovedi.

Prednji odstavek velja tudi za pogodbene uradnike, če ni določeno s pogodbo kaj drugega.

Člen 25. S pogodbo o pogodbeni službi se smejo izpremeniti samo ona določila te uredbe, glede katerih je to izrečno dovoljeno.

(Dalje prihodnjič.)

MALI OGLASI

Mali oglasi, ki služijo v posredovalne in socialne namene občinstva, vsaka beseda 50 par. Najmanjši znesek Din 5.—.

—o Šamotirane peči. Ker si je šola Sv. Ilj pod Turjakom nabavila peči za žagovino, se po ugodni ceni prodajo tri prav dobro ohranjene železne »šamotirane« peči. — Šolski upravitelj v Misljah.

—v Ako hočeš doseči v petju lepe uspehe, tedaj si nabavi Pregleje pesmarice, ki prinašajo krasne in manj znane narodne pesmi.

1. Nagelječki. Za »srednjo stopnjo osnovnih šol, 66 pesmi. Trdo vezano. Cena Din 20.

2. Nagelječki. Za »višjo stopnjo osnovnih šol ter za nižje razrede meščanskih šol. 61 pesmi. Trdo vezano. Cena Din 26.

3. 30 troglasnih mladinskih zborov. I. del. Cena Din 18.

4. 30 troglasnih zborov II. del. Cena Din 22.

Obe zadnji zbirki sta namenjeni višji stopnji osnovnih šol in meščanskim ter srednjim šolam kakor tudi glasbenim zavodom.

Najboljši ocenjevalec teh pesmaric je učiteljsvo samo, ki se enodušno pohvalno izraža o njih.

—o Še dobro ohranjeno pohištvo: klopi, table itd. je na prodaj na okoliški deski osnovni šoli. Interesenti se naj obrnejo do voditelja šole v novi okoliški šoli v Celju.

—o Fink-Kožuh Erstes Lesebuch (Fibel). »Vsem gg. tovarišem in gđc. tovarišicam, ki uporabljajo pri pouku Fink-Kožuh Erstes Lesebuch (Fibel), naznanjam, da je nova izdaja baš sedaj v tisku pri Ljudski tiskarni v Mariboru, ker je prva povsem razprodana. Knjiga izide tekom meseca septembra. Naročila sprejme že sedaj Ljudska tiskarna v Mariboru. Šol. upravitelj: V. Grčar v Mariboru.«

—o Zemljevide Gorenjske ravnine (Škofja Loka, Tržič, Litija, Vransko, Mežica) naročajte pri blagajniku Učit. konvikta v Ljubljani. Izvod stane le 7 Din. Vse šole, ki se nahajajo v označenem obsegu, naj naroče vsaj po 10 kosov; sicer nam ogromni kapital obleži mrtve v skladovnicah.

—o Šolske lekarne Učit. konvikta naj za mudniki takoj plačajo. Ker društvo ne razpolaga s pisarniškim osebjem, bomo zaostanke (po tolikih opominih) iztirjali pravim potom. Zaostankov je 7116 Din. Nadaljno dobavo lekarne smo ukinili.

—o Kosmos 351: mehanika 621 Din, optika 297 Din, elektro 351 Din, kemija 621 Din brez carine. — Naročila sprejema Učit. konvikt po šol. upravitelstvu v Cerklah pri Kranju.

—o Družba sv. Cirila in Metoda je edina družba, ki podpira šolstvo in obmejno učiteljsvo. Kaj ste storili za njo? Ali ste poiskovali obuditi domačo C. M. podružnico? Pomagajte ji, da Vam pomore!

Šolske zvezke po konkurenčnih cenah, iz najboljšega papirja s pivnikom
Izdeluje **Učiteljska tiskarna v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.**
Učiteljstvo opozarjamo, da naj uvede te zvezke v šole in naj zahteva v trgovinah
zvezke Učiteljske tiskarne.

Zvezki se prodajajo v korist „UČITELJSKEGA KONVIKTA“ v Ljubljani in „UČITELJSKEGA DOMA“ v Mariboru.

Pelikan

ZALOGA BARV, TUŠEV IN RADIRK
POVSOD NA ZALOGI • TISKOVINE NA ZAHTEVO
GÜNTHER WAGNER, WIEN X./1.

Izšel je!

Gröbming - Lesica - Mole:

Izšel je!

Srbskohrvatsko-slovenski slovar

Besedni zaklad tega slovarja vsebuje na 432 straneh vse izraze iz vseh knjig, ki so v rabi na naših šolah, poleg tega pa vse izraze iz vsakdanjega življenja za dom in urade, v kolikor so različni od slovenskih. Slovar je opremljen z akcenti, kar je neprecenljive vrednosti za šolo, ker brez akcentov ni mogoče srbohrvaščine pravilno izgovarjati. V slovarju je upoštevana ijekavščina in ekavščina, tako da ne pride človek v zadrego ne pri čitanju hrvaških, ne srbskih knjig.

Ker je naklada slovarja zelo mala in ker bo zato v nekoliko tednih knjiga razprodana, je v Vašem interesu, da slovar čimprej naročite.

Naročila sprejema

Učiteljska knjigarna v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6

Cena 50 Din. Pri skupnem naročilu (najmanj 10 izvodov) cena à 45 Din.

Ročni katalog

za šolsko leto 1927/28

Je že izšel in stane komad 16 Din

Poleg koledarja in kataloga za razredne in predmetne učitelje vsebuje Ročni katalog ta-le poglavja:

Brezplačno zdravljenje — davki — draginske doklade za aktivne učitelje, za upokojece, vdove in sirote — državljanstvo — državni prazniki — kolovna lestvica — nastop službe — naše zastave — oblasti — plače (tabele) — pokojnina (odmera in tabele) — poštne pristojbine — pouka prosti dnevi — povišice — pravna pot za obrambo pravic — prejemki učiteljstva — rodbinska pokojnina, odmera — rodovnik naše vladarske hiše — selitveni stroški — službena doba in napredovanje — srezi v Sloveniji — stalnost v službi in stalnost na mestu — takse — upokojitev — užitki po umrlih — važne razsodbe in odločbe — vojaška služba in učiteljstvo — vstop v državno (učiteljsko) službo in vozne olajšave.

Za gg. meščanskošolske učitelje, strok. učitelje, katehete in učiteljice ženskih ročnih del je prirejen katalog samo za posamezne predmete, kar naj se blagovoli povdarjati pri naročilu.

Ker je naklada z ozirom na število učiteljstva v Sloveniji — pa tudi Srbi in Hrvati naročajo Ročni katalog — majhna, požurite se z naročili.

Naročila sprejema Učiteljska tiskarna, Ljubljana, Frančiškanska 6.

Vsaka šola in slovenska hiša mora imeti knjigo pesmi:

E. GANGL:

★ **HRAM SLAVE** ★

Broš. 30 Din, eleg. vez. 40 Din, s poštino 2 Din več.

★
**KNJIGARNA
UČITELJSKE TISKARNE**
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Novo!

Novo!

IVAN HRIBSKI:

Šolski upravitelj

Neobhodno potrebna knjiga za vsakega šolskega upravitelja. Obravnava posle, ki jih ima šolski upravitelj od prvega do zadnjega dneva v šolskem letu.

Cena brošir. knjigi Din 28

Naroča se v

KNJIGARNI

»UČITELJSKE TISKARNE«

V LJUBLJANI

Frančiškanska ul. 6

Podpirajte pevski zbor UJU!

Baržun svetovne znamke

„LINDEN“.

Prvovrstna kakovost, zajamčene barve!

V zalogi trdke

A. & E. SKABERNE, LJUBLJANA.

**Naročajte vsa tiskarska dela
za društva, šole, urade itd. itd.
v Učiteljski tiskarni v Ljubljani!**